

2011

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

DIPLOMSKA NALOGA

DIPLOMSKA NALOGA

ALMA ZUPANC

ALMA ZUPANC

KOPER, 2011

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Diplomska naloga

KNJIŽENJE IN PLAČEVANJE
DOBAVITELJEVIH FAKTUR

Alma Zupanc

Koper, 2011

Mentor: Izr. prof. dr. Franko Milost

POVZETEK

Trgovsko podjetje za svoje delovanje kupuje od dobaviteljev trgovsko blago, katerega prodaja v svoji trgovski verigi najrazličnejšim kupcem. Eden izmed kriterijev dobrega poslovnega sodelovanja z dobaviteljem so tudi dogovorjena plačila obveznosti, da tudi dobavitelj lahko nemoteno posluje. Najpogosteje uporabljeni načini poravnave obveznosti so različne oblike kompenzacij in poravnava obveznosti s plačilnim nalogom. Koliko obveznosti je poravnanih z medsebojno, verižno, multi kompenzacijo in koliko z ostalimi oblikami poravnave je odvisno od dogovora med partnerjema, pa tudi od vsesplošnega položaja na denarnem trgu.

Ključne besede: bilanca, obveznosti, kompenzacija, plačilni nalog, dobavitelj, kupec, partner, organizacija, podjetje.

SUMMARY

Retail company buys products from suppliers to operate, which are then sold to various costumers in their chain of shops. One of the criteria of adequate business cooperation with the supplier are also arranged payments of liabilities, so that suppliers can continue to conduct business undisturbed. Most common way of dealing with liability settlements are different forms of compensation and liability settlements with a remittance slip. How many liabilities are settled with mutual, chain, multi compensation and how many with other forms of settlements depends on agreement between partners and on general situation on money market.

Keywords: balance sheet, liabilities, compensation, remittance slip, money, supplier, customer, partner, organization, company.

UDK: 347.728.1:336.143.23(043.2)

VSEBINA

1	Uvod.....	1
2	Kratkoročne obveznosti dobaviteljev	3
2.1	Pojem kratkoročne obveznosti do dobaviteljev	4
2.2	Knjiženje dobaviteljevih faktur	5
2.3	Možni načini plačila obveznosti.....	11
2.2.1	Medsebojne kompenzacije	12
2.2.2	Verižne kompenzacije	13
2.2.3	Večstranski pobot	14
2.2.4	Plačilni nalog.....	16
3	Razvrščanje kratkoročnih obveznosti po kontnem načrtu	20
4	Primerjalna analiza plačil slovenskim dobaviteljem	22
4.1	Analiza plačil kratkoročnih obveznosti za leto 2008	22
4.2	Analiza plačil kratkoročnih obveznosti za leto 2009	25
4.3	Analiza plačil kratkoročnih obveznosti za leto 2010	27
4.4	Pregled plačil po letih.....	30
5	Sklep	32
	Literatura.....	35
	Viri.....	35

PREGLEDNICE

Preglednica 1: Poenostavljena shema bilance stanja.....	3
Preglednica 2: Obveznosti do dobavitelja.....	4
Preglednica 3: Knjiženje dobaviteljeve fakture	7
Preglednica 4: Opis računovodsko finančnih procesov	9
Preglednica 5: Temeljnica knjižene fakture	10
Preglednica 6: Osnovni pregled knjiženja dobaviteljeve faktur in plačila.....	10
Preglednica 7: Osnovni pregled knjiženja dobaviteljeve faktur in plačila.....	11
Preglednica 8: E-pobot Ajpes – večstrankarski pobot medsebojnih obveznosti (urnik za leto 2011).....	15
Preglednica 9: Konti kratkoročnih obveznosti do dobaviteljev	21
Preglednica 11: Opis Rf - procesov.....	22
Preglednica 12: Pregled vseh plačil v letu 2008	23
Preglednica 13: Strnjena oblika plačil v letu 2008.....	24
Preglednica 14: Pregled vseh plačil v letu 2009	26
Preglednica 15: Strnjena oblika plačil v letu 2009.....	27
Preglednica 16: Pregled vseh plačil v letu 2010	28
Preglednica 17: Strnjena oblika plačil v letu 2010.....	29
Preglednica 18: Vsa plačila v treh letih.....	33
Preglednica 19: Vsa plačila v odstotkih	33

SLIKE

Slika 1: Organizacijska shema finančnega področja.....	5
Slika 2: Postopek obdelave dobaviteljeve fakture.....	9
Slika 3: Večstranski pobot.....	15
Slika 4: Prikaz plačil v letu 2008, v %	24
Slika 5: Prikaz plačil v letu 2009, v %	27
Slika 6: Prikaz plačil v letu 2010, v %	29
Slika 7: Promet plačil v treh letih.....	31
Slika 8: Primerjava vseh plačil po letih.....	34

KRAJŠAVE

BS	bilanca stanja
MK	medsebojna kompenzacija
VK	verižna kompenzacija
kto	konto
SRS	Slovenski računovodski standardi

1 UVOD

Finančni delavci pri sodelavcih v komerciali vse pogosteje iščejo informacije o plačilnih pogojih, ki so določeni v pogodbah. Gre za informacije o rokih plačil, letni količini dobavljenega blaga in podobno. Izrednega pomena so tudi ažurno knjižene medsebojne, verižne, multi kompenzacije in plačilni nalogi na debetni strani ter obveznosti do dobaviteljev na kreditni strani. Navedena vprašanja in odgovori naj bi bili dostopni v trenutku, ko dobavitelj pokliče in zahteva plačilo določene fakture ali želi izvedeti kakšne drugačne informacije.

V diplomski nalogi bo raziskovano, kdaj plačati obveznost in na kakšen način. Vsako plačevanje obveznosti z zamikom mora biti namreč pretehtano in usklajeno s politiko plačevanja obveznosti dobavitelju tudi zato, ker so v ozadju stroški. Za dobavitelje je pomemben način, kako se obveznosti poravnajo, saj za plačevanje davkov, prispevkov in plač na svojem transakcijskem računu potrebujejo denar. Teh in podobnih obveznosti ni mogoče kompenzirati, zato dobavitelji pogosto prosijo za denarno poravnavo svojih terjatev. Vsak nedogovorjen oziroma nepravilno pojasnjen razlog za zamik plačila ima lahko dolgoročne in neprijetne posledice za poslovanje v prihodnosti. Tudi za knjiženje vsake kompenzacije je treba pridobiti soglasje vseh udeležencev. Pogodbe za dobavitelje sklepajo komercialisti, ki imajo nepopolno finančno znanje in so premalo pozorni pri finančnih elementih pogodbe. V diplomski nalogi so torej osnova za analizo prav fakture slovenskih dobaviteljev v izbranem podjetju.

Namen diplomske naloge je namreč proučiti plačevanje dobaviteljevih faktur, saj je plačilna nedisciplina v Sloveniji že dolgo časa zelo žgoča. Pri tem bo prikazano knjiženje dobaviteljevih faktur tako, da delavci v finančnih službah prejmejo popolne informacije o obveznostih, ki so jih dolžni poravnati. Cilj diplomske naloge je torej analizirati in primerjati različne možnosti plačila obveznosti do dobaviteljev ter knjiženje in plačevanje v takšnih okvirih, da je denarno plačilo z zamikom za dobavitelja še zmeraj sprejemljivo. Pri tem gre za analizo plačil oziroma ugotovitev, katere vrste kompenzacij so prevladovale v letih 2008, 2009 in 2010 ter katero mesto med njimi imajo plačila s plačilnimi nalogi. Na osnovi ugotovljenih rezultatov analize bodo oblikovana priporočila za boljše delovanje na tem področju.

Navedena tematika je zanimiva tudi zato, ker danes v finančnih službah ne zadostuje več samo podatek o valuti dobaviteljeve fakture. V teoriji je mogoče najti zelo suhoparna navodila zgolj o knjiženju in plačevanju faktur. Nadalje pa zgolj praktično delo pokaže barvitost, zapletenost in prepletenost raznoraznih aktivnosti. Prav analiza praktičnega dela in možnosti dopolnitve ter izboljšave pri vsakodnevnih reševanjih težav pa je tisto, zaradi česar bo navedena problematika tudi obravnavana v nalogi.

V diplomski nalogi bodo opisane kratkoročne obveznosti do dobaviteljev. V prvem delu bo predstavljena pot, ki jo opravi vsaka dobaviteljeva faktura od prihoda v podjetje, v oddelek likvidature, knjiženja, plačevanja in do končnega arhiviranja. V drugem poglavju bo predstavljeno, kje v bilanci stanja so knjižene obveznosti do dobavitelja in kateri podatki iz dobaviteljeve fakture so zavedeni v poslovnih knjigah. Pojasnjeni bodo najpogostejši načini poravnavanja dobaviteljeve fakture, kot so medsebojna kompenzacija, verižna kompenzacija, večstranski pobot in plačilni nalog. V tretjem poglavju bosta predstavljena kontni okvir in kontni načrt, ki zajemata osnovna navodila za knjiženje poslovnih dogodkov, hkrati pa sta osnova za kakovostno zbiranje podatkov. Predstavljen bo del kontnega načrta podjetja, in sicer tisti, ki se nanaša na konte, kjer se knjižijo dobaviteljeve fakture. V drugem delu diplomske naloge bo prikazana primerjalna analiza plačil slovenskim dobaviteljem. V analizi bodo proučena plačila dobaviteljevih faktur za 30 naključno izbranih slovenskih dobaviteljev. Analizirana bodo plačila v obliki medsebojnih in verižnih kompenzacij, multi kompenzacij in plačilnih nalogov, in sicer v letih 2008, 2009 in 2010.

Pri obravnavanju teme bo uporabljen deduktivni pristop, kar pomeni prehod iz splošnega znanja k posameznemu primeru. V teoretičnem delu bo uporabljena metoda opisovanja, kjer bo v pomoč že obstoječi način knjiženja in plačevanja v podjetju. Pri raziskovalnem delu in analizi konkretnih podatkov pa bo uporabljen analitični pristop, in sicer bo to primerjalna analiza. S pridobljenimi informacijami je cilj pridobiti oziroma ovreči hipoteze, na katerih temelji raziskovalni del diplomske naloge. Osnova za delo so podatki, pridobljeni na osnovi systemskega zbiranja podatkov. Osnova za izbor partnerjev je seznam 30 slovenskih dobaviteljev v nalogi obravnavanega podjetja, ki so imeli v letu 2009 promet večji od 200.000 EUR. V nadaljevanju bodo proučene plačane obveznosti v letih 2008, 2009 in 2010, sledila bo primerjava glede na način plačila.

Na osnovi delovnih izkušenj in sodelovanja pri odpravljanju vseh mogočih težav pri poravnavanju obveznosti v navedenih letih so postavljene naslednje predpostavke:

- Hipoteza 1: Največ obveznosti v letu 2010 je poravnanih z verižnimi kompenzacijami.
- Hipoteza 2: Delež nakazil s plačilnimi nalogi iz let 2008 in 2009 se v letu 2010 še zmanjšuje.
- Hipoteza 3: Delež medsebojnih kompenzacij od leta 2008 naprej narašča.

Zaradi velikega števila poslovnih partnerjev je bila omejitev pri analizi na 30 naključno izbranih dobaviteljev, ki so imeli v letu 2009 promet večji od 200.000 EUR. Naslednja omejitev je onemogočen dostop do nekaterih informacij in podatkov, ki so dostopni samo pooblaščenim osebam. Glede na zelo omejen dostop do informacij je obravnavana vsebina diplomske naloge zelo ozka. Podatki za leto 2011 niso predmet analize, saj so vsi primerjalni podatki prikazani na letni ravni.

2 KRATKOROČNE OBVEZNOSTI DOBAVITELJEV

Bilanca stanja (BS) je temeljni računovodski izkaz, ki pokaže premoženje organizacije na aktivni strani in lastništvo na pasivni strani, najpogosteje na zadnji dan v letu, tj. 31. 12. Premoženje organizacije oziroma vsa sredstva, ki jih je nekdo prispeval, so izražena v aktivni bilanci stanja, pasiva pa prikazuje vse vire sredstev oziroma lastništvo, s katerimi organizacija razpolaga (Čokelc 1994, 18). Sredstva navadno prispevajo delničarji ali družabniki v denarni ali nedenarni obliki. V vsakem primeru se sredstva izrazijo in knjižijo v denarni obliki, ki je skupni imenovalec za vse vrste sredstev. Kdo je sredstva prispeval, v kakšni višini in kakšne so njegove pravice, pa se odraža v BS na pasivni strani. Obveznosti do virov sredstev kažejo, koliko obveznosti ima organizacija do lastnikov in koliko obveznosti do drugih (Turk idr. 2004, 233).

Obveznost do virov sredstev se poenostavljeno in najpogosteje deli na kapital in dolgove. S kapitalom se izraža denarno vrednost vseh sredstev, ki so jih vložili lastniki v organizacijo. Organizacija pa za svoje delovanje potrebuje še dodatna sredstva, saj je vložek lastnikov za nemoteno delovanje premajhen. Dodatno pridobljena sredstva se imenujejo dolgovi. Delitev obveznosti na kapital predstavlja tiste vire financiranja, ki v času poslovanja ne zapadejo, dolgovi pa v času poslovanja zapadejo, in sicer nekateri prej, nekateri kasneje (Turk idr. 2004, 237). Bilanca stanja je poenostavljeno prikazana v preglednici 1.

Preglednica 1: Poenostavljena shema bilance stanja

<i>Bilanca stanja na dan</i>	
<i>Sredstva - aktiva</i>	<i>Obveznosti do virov sredstev - pasiva</i>
A Stalna sredstva	A Kapital
1. Stvari	1. Osnovni kapital
2. Pravice	2. Druge sestavine kapitala
B Gibljava sredstva	B Dolgovi
1. Stvari	1. Posojila
2. Pravice	2. Druge sestavine dolgov
3. Denar	

Vir: Melavc in Milost 2003, 140.

Dolgovi se torej delijo na dolgoročne in kratkoročne oziroma povedano drugače, na dolgoročne in kratkoročne obveznosti. Dolgoročni dolgovi so tisti, ki jih je organizacija dolžna vrniti v obdobju, daljšem od enega leta, kratkoročni pa vsi tisti dolgovi, ki imajo dospelost krajšo od enega leta oziroma dolgovi, ki jih mora organizacija vrniti v roku do enega leta.

2.1 Pojem kratkoročne obveznosti do dobaviteljev

Najpogostejša delitev kratkoročnih obveznosti je delitev na kratkoročne dolgove in kratkoročne pasivne časovne razmejitve. Kratkoročni dolgovi so glede na vir financiranja lahko bodisi finančni bodisi poslovni, vire kratkoročnega finančnega dolga pa najpogosteje predstavljajo banke s kratkoročnimi bančnimi posojili, večja podjetja pa jih lahko pridobijo tudi z izdajo komercialnih zapisov. Med kratkoročne dolgove iz poslovanja spadajo (Milost 2009, 72):

- prejeti predujmi;
- kratkoročne obveznosti do dobaviteljev;
- druge kratkoročne obveznosti v zvezi s stroški poslovanja oziroma poslovnimi odhodki, kratkoročne obveznosti s stroški financiranja oziroma finančnimi odhodki;
- kratkoročne obveznosti v zvezi z razdelitvijo poslovnega izida;
- druge obveznosti.

V BS ponavadi največji vir kratkoročnih poslovnih obveznosti predstavljajo druga podjetja, in sicer v obliki kratkoročnih obveznosti do dobaviteljev, ki predstavljajo obliko financiranja podjetja. Dobavitelj torej dostavi kupcu blago za določeno obdobje, plačilo pa prejme šele ob koncu dogovorjenega obdobja, s čimer kratkoročno kreditira podjetje. Z namenom, da so vsi poslovni dogodki sistemsko in pravilno knjiženi, se uporabljata dva sistemska dokumenta: konti okvir in kontni načrt (predstavljena bosta v naslednjem poglavju).

Strokovni svet Slovenskega inštituta za revizijo je kontni okvir za gospodarske družbe, v katerem v razred 2 razvršča kratkoročne obveznosti do dobaviteljev, nazadnje popravil 4. novembra 2010. V kontnem okviru je zapisano, da se v tej skupini izkazujejo kratkoročne obveznosti do dobaviteljev v državi in tujini ter kratkoročni blagovni krediti, dobljeni v državi in tujini. Posebej se izkazujejo tudi kratkoročne obveznosti za nezaračunano blago in storitve (Revizija.si 2011b).

Obveznosti do dobavitelja se knjižijo na kreditno stran pasivnega konta, ta vknjižba pa predstavlja kratkoročni dolg podjetja do dobavitelja. V preglednici 2 je prikazano povečanje obveznosti do dobavitelja na kreditni strani in plačilo oziroma zmanjšanje obveznosti na debetni strani.

Preglednica 2: Obveznosti do dobavitelja

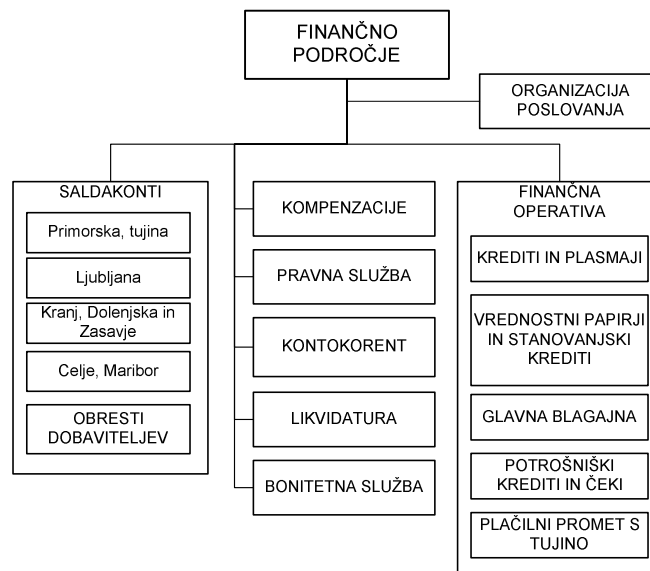
<i>Debet (-)</i>	<i>Kredit (+)</i>
Zmanjšanje	Začetno stanje
	Povečanje

Vir: Turk in Melavc 1994, 123.

Obveznost do dobavitelja se zmanjša v trenutku, ko podjetje poravnava svoj dolg do podjetja oziroma, če podjetje blago vrne nazaj dobavitelju.

2.2 Knjiženje dobaviteljevih faktur

Za uresničevanje ciljev organizacije je nujna dobra organiziranost. Na sliki 1 je prikazana struktura organiziranosti v organizaciji, istočasno pa razporeditev nalog po delovnih področjih, nosilcih nalog in njihova medsebojna razmerja.

Slika 1: Organizacijska shema finančnega področja

Vir: Merkur 2011d.

Organizacijska shema predstavlja le tiste oddelke, ki delujejo v okviru finančnega področja, ne pa tudi komercialnih oddelkov. Osebe v posameznih oddelkih je tisto, ki vpliva na pravilno knjiženje in celostno obvladovanje dobaviteljevih faktur. Zaposleni v likvidaturi, komerciali, na saldakontih, v oddelku kompenzacij in finančni operativi pa so tisti, ki so tesno povezani ter skrbijo, da ne pride do nepravilnosti v postopkih od knjiženja do plačila fakture. V likvidaturi fakture zavedejo, ustrezno opremijo in knjižijo. V saldakontih skrbijo za ustrezno knjiženje in nenehno sodelujejo z zaposlenimi v oddelku kompenzacij in finančni operativi ter usklajujejo stanja s poslovnimi partnerji. Delo zaposlenih v finančni službi je dnevno povezano s sodelavci v komercialni službi. V komerciali pa so zadolžene osebe, ki skrbijo za sklepanje pogodb s poslovnimi partnerji.

Z letnimi pogodbami se kupci in dobavitelji uskladijo in dogovorijo o pogojih medsebojnega sodelovanja. Takšna pogodba vsebuje elemente, ki se vežejo na komercialni del in tudi takšne, ki so zelo pomembni za finančni del poslovanja. V spremnem dopisu pogodbe je napisana za komercialno področje odgovorna oseba, ki rešuje nastale morebitne spore,

nesoglasja in morebitne reklamacije. Komercialno pomembni elementi pogodbe so naslednji (Merkur 2011a):

- letni obseg poslovanja;
- letni obseg poslovanja - zaloga;
- letni obseg poslovanja - tranzit;
- sodelovanje na sejnih;
- stroški promocije;
- dogovor o superrabatu;
- dogovor o regionalni ali ekskluzivni prodaji;
- način dobave (prevoz organizira kupec ali dobavitelj);
- dogovori o embalaži;
- vračilo neprodanega blaga.

Letni obseg poslovanja je v pogodbi določen vrednostno, neobvezno pa tudi količinsko. V isti točki pogodbe so opredeljene dobave blaga v skladišče in tranzitne dobave potencialnim kupcem. Za povračilo stroškov marketinga, ki zajemajo objavo dobaviteljevih izdelkov v različnih publikacijah in skupno sodelovanje na sejnih ter drugih predstavitvenih prodajnih mestih, se pogodbeni stranki dogovorita za obliko dobropisa, ki ga izda dobavitelj trimesečno, polletno ali letno. Glede na letno dogovorjeno pogodbeno vrednost blaga se pogodbenika dogovorita tudi o količinskem popustu in še nekaterih drugih elementih pogodbe.

Za zaposlene v finančnem oddelku pa so zelo pomembni tisti elementi pogodbe, ki se nanašajo na poravnavo obveznosti do dobavitelja, in sicer (Merkur 2011g):

- valutni rok;
- zamudne obresti v primeru kasnejšega plačevanja;
- možnost plačevanja s predhodnim plačilom;
- obojestransko sodelovanje.

Valutni rok je rok, v katerem mora kupec dobavitelju poravnati fakture za dobavljeno blago. Od dneva, ko je kupec prejel blago v skladišče, do dneva, ko je dolžan to blago poravnati, se razteza dogovorjeni valutni rok. V primeru nepravočasnega plačila začnejo teči obresti, ki so opredeljene pogodbeno ali pa so zakonsko predpisane.

V komerciali se s sklenitvijo pogodbe začnejo dejavnosti. Vsaka nepremišljena poteza se kasneje pokaže pri delu v finančni službi. Nepazljivost oziroma nevednost o možni prodani količini in ceni, ki velja na konkurenčnem trgu, prinese lahko izgubo, ki je lahko posledica tudi nepazljivo pripravljene pogodbe. Podpisniki pogodbe pogosto zanemarijo njen finančni del in pogoje kar prepisujejo iz drugih pogodb. Na te nepravilnosti sodelavci iz finančne službe pogosto opozarjajo in prosijo za pazljivost pri oblikovanju pogodbe. Fizično finančni delavci ne morejo pregledati vseh pogodb, nepravilnosti pa so pogosto razkrite šele pri reševanju

drugih problemov. Na osnovi naročenega in dobavljenega blaga dobavitelj pošlje fakturo, opremljeno z vsemi zahtevanimi elementi, ki jih takšen dokument mora imeti.

V literaturi ni mogoče najti veliko informacij o knjiženju obveznosti do dobavitelja. Običajno se najde le nekaj stavkov o knjiženju, ki se nanašajo na opredelitev konta. Podjetja so na osnovi delovnih izkušenj izoblikovala postopke knjiženja, sledenja in arhiviranja faktur. Večja podjetja imajo poslovna navodila, ki točno določajo pravilen vnos, likvidacijo in arhiviranje računov.

Kratkoročne obveznosti do dobavitelja so uvrščene v razred 2, v preglednici 3 pa je prikazan najenostavnejši, tj. šolski primer knjiženja dobaviteljeve fakture.

Preglednica 3: Knjiženje dobaviteljeve fakture

<i>Račun za prodane proizvode</i>	<i>Konto</i>	<i>V breme</i>	<i>V dobro</i>
Obveznost do dobavitelja	220		300
Blago v lastnem skladišču	660	250	
Kratkoročna terjatev za DDV	160	50	

Vir: Šimunaci Boškin, Melavc in Milost 2005, 85.

Osnova za izdajo dobaviteljeve fakture je opravljena storitev, prejeto trgovsko blago ali prejeti material. Dobavitelj se s kupcem dogovori, da bo poravnal poslano fakturo z vnaprejšnjim zamikom plačila. Dobaviteljev račun (dobropis, bremepis) prispe s pošto v oddelk kurirske službe, kjer odtisnejo datum prejema s stampiljko *prispelo*, iz katere je razviden datum prispetja dokumenta v podjetje. Dokument, opremljen z žigom dospetja, potuje z interno pošto v likvidaturo, tam pa račune, ki niso v skladu z veljavno zakonodajo (npr. niso pravilno naslovljeni ali nimajo davčne številke), lahko tudi zavrnejo. O zavrnitvi morajo obvestiti nabavo, in sicer s kopijo zavrženega računa. Pravilno izstavljene račune dobaviteljev vnesejo v računalniško aplikacijo z naslovom *Knjiga prejetih računov*. Na desni zgornji rob računa z rdečo barvo ročno vpišejo evidenčno številko, ki jo dodeli aplikacija samodejno in takoj, ko zaposleni potrdi pravilno vnesene podatke.

V računalniško aplikacijo se vnašajo naslednji podatki: OE (organizacijska enota), šifra dobavitelja (vsak partner ima dodeljeno šestmestno šifro, pod katero je partner zaveden v registru poslovnih partnerjev), datum prejema računa (upoštevajo se datum na žigu od pošte), datum izstavitve dokumenta, datum dobave blaga, datum zapadlosti računa v plačilo, šifra valute, znesek z davkom na dodano vrednost (DDV), vrednost brez DDV, vrednost DDV, številka nabavnega naročila, številka dobavnice, številka dobaviteljevega računa, način plačila s sklicno številko dobaviteljevega računa, nadrejeni račun za dobropis ter ostali kalkulativni elementi, ki so navedeni na računu (količina blaga, rabat, stroški prevoza, embalaža, razrez ipd.).

Za avtorizacijo za vnos in samodejno likvidacijo računov so zadolženi zaposleni v oddelku likvidatura. V tem oddelku navežejo vse možne odprte prometne dokumente na dobaviteljev račun, ki se likvidira in zapre, kar pomeni, da se v ozadju oblikuje temeljnica, ki je osnova za knjiženje v poslovno knjigo. Istočasno se zaprejo vsi navezani prometni dokumenti. V kolikor so vsi artikli na navezanih naročilih v celoti dobavljeni, se zaprejo tudi nabavna naročila. Račun se posreduje v oddelek nabave, in sicer v pregled oziroma v vednost. Mapa z zaprtimi računi ima posebno oznako, saj se mora ločiti od mape z nelikvidiranimi računi. Samodejna likvidacija se vrši v primeru, ko so izpolnjeni naslednji pogoji (Merkur 2011b):

- en račun: eno ali več naročil, na katerega se lahko veže več prometnih dokumentov;
- vrednost prometnega dokumenta je enaka vrednosti na računu do +-1 EUR;
- ujema se podatek o neto dnevih na računu in v pogodbi oz. na nabavnem naročilu.

Samodejna likvidacija poteka tako, da zunanji dokument, to je fakture dobavitelja, primerjajo z notranjim dokumentom, imenovanim prometni dokument, in v primeru, da ni večjih odstopanj, dokumenta spojijo. Z imenom prometni dokument označujemo naslednje dokumente (Merkur 2011c):

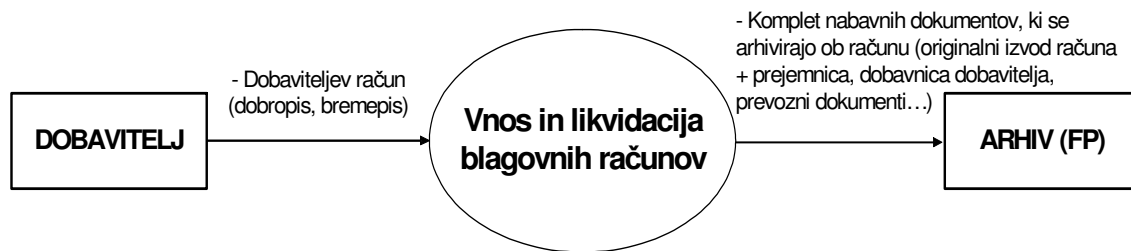
- prejemnica;
- tranzitnica v nabavi;
- povratnica dobavitelju;
- prejemnica v maloprodaji.

Nabavni komercialist prejme račune, za katere niso bili izpolnjeni pogoji za samodejno likvidacijo. Ročna likvidacija se opravi v primeru, ko je treba na več računov navezati eno ali več nabavnih naročil oziroma enega ali več prometnih dokumentov, ali na več računov in dobropis/bremepis navezati eno ali več nabavnih naročil oziroma enega ali več prometnih dokumentov. Nabavni komercialist izvaja ročno likvidacijo računov tudi v primeru, ko samodejna likvidacija ni uspela zaradi večjih odstopanj med vrednostjo računa in vrednostjo prometnih dokumentov oziroma zaradi razlik v neto dnevih, ali zaradi popravka partnerja na računu ali prometnem dokumentu.

Nabavni komercialist pripravi komplet nabavnih dokumentov, ki se arhivirajo ob računu. Vodilni dokument je originalni izvod računa, označen z evidenčno številko, ki jo račun dobi pri vnosu v likvidaturi. Na hrbtno stran računa se pripnejo še ostali dokumenti: dobavnica dobavitelja, prejemnica in prevozniki dokumenti. Dokumenti morajo biti pripeti s spenjalnikom, in sicer v levem zgornjem kotu, da je lepo vidna evidenčna številka, vpisana v desnem zgornjem kotu računa. Tako zložen komplet dokumentov se posreduje v arhiv, kjer dokumente sistemsko odložijo po zaporednih evidenčnih številkah.

Vodja oddelka v arhivu je odgovorna za arhiviranje računov ter priloženih nabavnih dokumentov, produkti vodja v komerciali pa za pravilno kompletiranje posredovanih

dokumentov v arhiv. Na sliki 2 je prikazan postopek obdelave dobaviteljeve fakture v podjetju.

Slika 2: Postopek obdelave dobaviteljeve fakture

Vir: Merkur 2011b.

V ozadju vsake ročne oziroma samodejne likvidacije dobaviteljeve fakture se oblikuje temeljnica, ki je osnova za knjiženje poslovnega dogodka v glavno knjigo. Vsaka temeljnica vsebuje obvezno oznako računovodsko - finančnega procesa ali krajše RF - procesa. Z izbranim RF - procesom se opredeli vsebina opravljenega dela. V preglednici 4 je prikazanih nekaj najosnovnejših RF - procesov.

Preglednica 4: Opis računovodsko finančnih procesov

<i>Opis</i>	<i>Rf - proces</i>	<i>VD</i>
Medsebojna kompenzacija	647/01	47
Verižna kompenzacija	647/02	47
Multilateralna kompenzacija	647/04	47
Plačilni nalog	644/02	44
Faktura	540/02	40
Dobropis	540/02	42
Bremepis	540/02	41

Vir: Merkur 2000.

Pri ročno ali samodejno knjiženi dobaviteljevi fakturi se oblikuje v ozadju temeljnica z RF - procesom in oznako 540/02. Na odprtih postavkah dobavitelja se posledično izpiše številka 40, kar pomeni oznako dobaviteljeve fakture. Številka 42 pomeni, da je v tisti vrstici knjižen dobropis. V preglednici 5 je prikazano knjiženje dobaviteljeve fakture in oznaka VD 40, ki označuje dobaviteljevo fakture na odprtih postavkah partnerja.

Preglednica 5: Temeljnica knjižene fakture

<i>OE</i>	<i>Partner</i>	<i>Konto</i>	<i>Veza</i>	<i>Dat. dok.</i>	<i>VD</i>	<i>Val.</i>	<i>Debet</i>	<i>Kredit</i>	<i>Dat. zap.</i>
903	661452	220003	577131	1.7.2011	40	EUR		85.248	11.7.2011
238	661452	413023	577131	1.7.2011	40	EUR	47.554		11.7.2011
916	661452	413023	577131	1.7.2011	40	EUR	23.486		11.7.2011
903	903	160209	577131	1.7.2011	40	EUR	14.208		11.7.2011

Vir: Merkur 2011e.

V preglednici 5 je prikazan primer knjižene dobaviteljeve fakture. Temeljnica prikazuje naslednje elemente:

- skupni znesek fakture: 85.247,87;
- datum izdane fakture: 1. 7. 2011;
- valuta fakture: 11. 7. 2011;
- konto 413: konto najemnine;
- konto 160: konto kratkoročne terjatve do državnih in drugih institucij;
- evidenčna številka - dokument je fizično odložen v arhivu pod številko 577131.

Postavke, ki jih zajemajo konti obveznosti do virov sredstev, so prikazane na pasivni (desni) strani bilance stanja. Zato tudi začetno stanje in vsa povečanja na teh kontih prikažemo na njihovi kreditni (desni) strani, vsa zmanjšanja pa na njihovi debetni levi strani.

Preglednica 6: Osnovni pregled knjiženja dobaviteljeve faktur in plačila

<i>Debet (-)</i>	<i>Kredit (+)</i>
Plačilo dobaviteljeve fakture	Začetno stanje
	Knjiženje dobaviteljeve fakture

Vir: Turk in Melavc 1994, 123.

Na kontni kartici posameznega dobavitelja je lahko veliko postavk na debetni in tudi na kreditni strani. Vrstica zajema podatke, ki se knjižijo s temeljnico, oblikovano v likvidaturi ali komerciali. Tako knjiženi podatki pomenijo povečanje oziroma knjižen znesek dobaviteljeve fakture v polje na kreditni strani. Vrstica, v kateri je knjižen znesek v stolpec z oznako debet, predstavlja plačilo dobaviteljeve fakture, to pa posledično manjši saldo na kontni kartici posameznega dobavitelja. Elementi posamezne vrstice so (Merkur 2011c):

- zaporedna številka;
- evidenčna številka;
- datum izdane fakture;
- datum valute oziroma datum zapadlosti fakture;
- znesek obveznosti;
- številka fakture;
- znesek in način plačila.

Podatke, ki so prikazani v preglednici 7, pa je mogoče prikazati tudi nekoliko drugače. Na kreditni strani pasivnega konta se knjižijo, v vsako vrstico posebej, naslednji podatki: datum izdaje dokumenta, datum valute plačila, evidenčna številka in najpomembnejši podatek, tj. znesek dobaviteljeve fakture. Na kreditno stran pasivnega konta se nikoli ne knjiži VD 44, saj takšna postavka predstavlja napako. Oznaka VD 44 je oznaka za plačilo s plačilnim nalogom, takšna postavka pa je možna samo na debetni strani.

Preglednica 7: Osnovni pregled knjiženja dobaviteljeve faktur in plačila

<i>Debet (-)</i>	<i>Kredit (+)</i>
Plačilo dobave. Fature. VD 44	Knjiženje dobaviteljeve fakture. VD 40

Vir: Turk in Melavc 1994, 123.

V ozadju računalniškega programa imajo finančni delavci možnost videti še datum vknjižbe, neto dneve in preostale transakcijske račune (TRR) dobavitelja (Merkur 2011c).

2.3 Možni načini plačila obveznosti

V kakšni obliki poravnati obveznost, kdaj in s kakšnim zamikom, da ta ne bo vzrok za pretrganje poslovnega sodelovanja, so vprašanja, ki so pogosto predmet razprav na različnih sestankih. Obveznosti do dobavitelja se poravnava na različne načine, in sicer:

- z medsebojno kompenzacijo - MK;
- z verižno kompenzacijo - VK;
- z multilateralno kompenzacijo;
- z menico in s čekom;
- z asignacijo ali s cesijo;
- s plačilnim nalogom.

Pogoj za pravilno odločanje pri plačevanju dobaviteljem v plačilnem prometu je poznavanje vsebine iz sklenjene nabavne pogodbe, kot so npr. plačilni pogoji, neto dnevi, obojestransko sodelovanje, zaračunavanje obresti ipd. Za spremljanje dobavitelja na takšen način je nujen vpogled v elektronsko obliko nabavne pogodbe, saj je le s poznavanjem navedenih delov pogodbe mogoče učinkovito načrtovati in uravnavati denarne tokove. Poznavanje sklenjenih dogovorov v nabavi omogoča tudi boljše izhodišče za pogajanje z dobavitelji, ki terjajo denar. Zaradi nepoznavanja elementov pogodbe se tako lahko zgodi, da ne pride do koriščenja skontov, ki so opredeljeni v pogodbi. Z vnosom šestmestne identifikacijske številke partnerja se na enem mestu pokažejo naslednji podatki:

- naziv partnerja, naslov in davčna številka;
- finančno odgovorna oseba;
- podatek o tem, ali ima partner sklenjeno nabavno pogodbo;

- podatek o tem, ali je imel partner v preteklosti blokade TRR oziroma, ali ima trenutno blokado;
- rangi za kupce, ki so osnova za prodajo;
- podatek o tem, ali obstaja zavarovanje, npr. menica;
- skupni znesek vseh terjatev, nezapadle terjatve, zapadle terjatve do 30 dni, zapadle nad 30 dni, tožene terjatve, skupni znesek VK v teku;
- skupni znesek obveznosti do dobavitelja, nezapadle obveznosti, zapadle obveznosti do 30 dni, zapadle obveznosti nad 30 dni, skupni znesek VK v teku.

To so zbrani podatki za posameznega partnerja na enem mestu. V oddelku za obdelavo matičnih podatkov v poslovni sistem podjetja dodajo partnerja z naslovom in davčno številko. Ob podpisu pogodbe je treba vpisati ime za finančno področje odgovorne osebe in oznako, da je sklenjena pogodba s poslovnim partnerjem. V šestmestni šifri partnerja so navedeni vsi podatki o menicah, ki jih je partner posredoval za zavarovanje poslov v prihodnje.

S pomočjo t. i. partner analize ima vsak, ki ima dostop do takšne analize, v trenutku informacijo o najosnovnejših finančnih podatkih, in sicer, kakšen je celotni dolg, ali je možna MK, ali se obračunavajo obresti, ali so bile v preteklosti blokade, tožbe, ali je dano kakšno zavarovanje ipd.

2.2.1 Medsebojne kompenzacije

Za obvladovanje partnerjev so v finančnih službah sistematično zadolžene osebe. Zadolžena oseba je dolžna poslovnega partnerja spremljati celostno. Spremlja in obvladuje tako zaprte (že poravnane obveznosti) kot odprte postavke in bedi nad preplačili, dobropisi ter bremepisi. V opisu del in nalog je njena naloga tudi izdelava, pošiljanje in knjiženje medsebojnih kompenzacij. Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 83/01, 311 člen) medsebojno kompenzacijo definira tako:

O medsebojni kompenzaciji ali pobotu govorimo takrat, kadar upnik tudi sam kaj dolguje dolžniku, zato mu predlaga, da se njuni terjatvi pobotata. Obe terjatvi se morata glasiti na denar ali na druge nadomestne stvari iste vrste in iste kakovosti, obe pa morata biti zapadli.

Z MK se istočasno zapirajo odprte postavke na strani kupca in v enakem znesku tudi na strani dobavitelja. Do pobota pride šele na podlagi izjave o pobotu. S tem se podjetje izogne tudi nastanku dodatnih stroškov plačilnega prometa, ki jih za vsako odlivno transakcijo zaračunavajo poslovne banke. V obdobju nove plačilne valute, to je evra, banke zaračunavajo tudi prilivne provizije.

V začetku vsakega meseca za to zadolžena oseba naredi MK in pazi na valuto kompenzacije, ki jo določi čim bolj pravično. S tem z naslova MK ne nastanejo stroški za obresti. Osnova za takšno delo je računalniška obdelava partnerjev, ki na osnovi vnesenih kriterijev pokaže tiste

partnerje, ki imajo odprte postavke na terjatvah do kupca in obveznostih do dobavitelja. Kompenzacija se pripravi tako, da se na strani kupca in dobavitelja z označitvijo fakture naredi rezervacija v celoti ali le delno. Označitev posamezne postavke zagotavlja, da s to postavko, npr. na obveznostih, ni možno razpolagati v plačilnem prometu in oblikovati še plačilnega naloga. S tem se izniči možnost podvajanja plačil.

Na vsaki kompenzaciji se navede datum opravljene kompenzacije, ki kasneje predstavlja osnovo za obračun obresti, tako na strani kupca kot tudi dobavitelja. Če je razpon v valutah na strani kupca in dobavitelja večji, se naredi več kompenzacij, in sicer tako, da se valute čim bolj pokrivajo. Vsaka MK ima več obveznih elementov, in sicer so to:

- matični podatki obeh udeležencev kompenzacije;
- valuta kompenzacije in znesek;
- specifikacija zapiranja za terjatve in obveznosti;
- potrditev obeh udeležencev kompenzacije z žigom in podpisom.

Pravilno opremljeni dokument z žigom in podpisom se posreduje stranki, ki kompenzacijo potrdi z žigom in podpisom, nato pa ga vrne. Obojestransko podpisana kompenzacija predstavlja osnovo za knjiženje. V primeru, ko se nasprotna stran s kakšnim elementom MK ne strinja, je treba to obojestransko uskladiti ali stornirati. Kompenzacija postane veljavna z dnem, ko jo potrđita oba udeleženca. Na dan potrditve na bi bila tudi knjižena. Tako kot velja za dobaviteljeve fakture velja tudi za vse vrste kompenzacij, da se fizično shranjujejo v centralnem arhivu.

2.2.2 Verižne kompenzacije

Ko za to zadolžene osebe na saldakontih pripravijo MK, se oblikujejo rezervacije za tiste zneske, ki so v celoti ali delno vključeni v MK. To pomeni, da teh rezerviranih postavk ne more vključiti v kakšno drugo vrsto plačila nihče drug brez dogovora z osebo, ki je oblikovala MK. Naslednji korak pri plačevanju obveznosti predstavljajo VK. Na osnovi računalniške obdelave se izpišejo partnerji, pri katerih so knjižene odprte postavke, te pa niso v celoti ali delno rezervirane, kar pomeni, da se lahko vključijo v VK. Na začetku obdelave so navedeni tisti partnerji, ki imajo odprte in ne rezervirane zneske največje. Temu kriteriju je dodan še podatek o zapadlosti. Velikost odprtega zneska na posameznem dobavitelju in datum zapadlosti sta pri vrstnem redu zelo pomembna. Zadolženi osebi podatek, kdaj določeni zneski zapadejo, daje informacijo, katere VK mora obdelovati prednostno. V nadaljevanju se na podlagi osnovnih podatkov iščejo verige, s katerimi se zapirajo obveznosti. Primer takšne verige je naslednji: Dobavitelj 1, d. o. o., dolguje Dobavitelju 5, d. d., Dobavitelj 5, d. d., dolguje Dobavitelju 10, s. p., Dobavitelj 10, s. p., dolguje Dobavitelju 1, d. o. o., ... Vsi udeleženci VK morajo soglasno potrditi velikost zneska pokrivanja, valuto kompenzacije in specifikacijo pokrivanja. Knjiženje VK z vsemi zahtevanimi elementi pa že lahko močno vplivajo na mesečne poslovne izide oziroma letno bilanco. Glede na stanje odprtih terjatev in

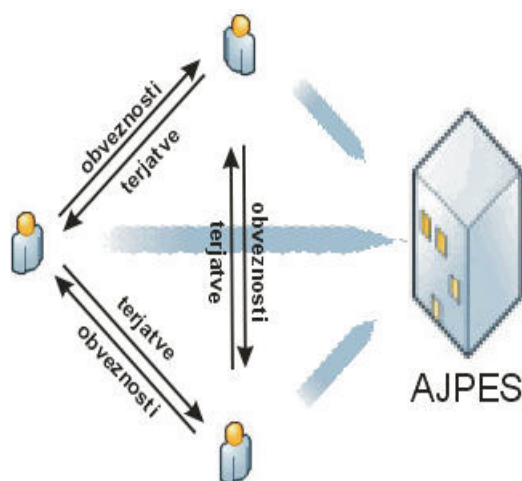
obveznosti se na prelomu meseca določene kompenzacije knjižijo na zadnji dan preteklega leta oziroma prvi dan novega leta.

Iskanje verig za VK je precej težje opravilo kot priprava MK. Osebe za to delo potrebujejo precej časa, da na osnovi telefonskih klicev in informacij, ki jih tako pridobijo, lahko pripravijo kakovostno VK. Obstajata dve vrsti VK: lastne in tuje. Lastne VK so tiste, ki jih pripravijo v posebnem oddelku za to usposobljene osebe in iščejo verige za zapiranje tako terjatev kot tudi obveznosti. Podjetje je v takšnem primeru začetnik verige. Predlogi za tuje VK pridejo po navadni pošti, faksu ali e-pošti. Prejete kompenzacije je treba najprej zavesti v programu, jih oštevilčiti in pregledati vse udeležence vsake posamezne kompenzacije. Če so vsi elementi nesporni, se v računalniškem programu zavedejo rezervacije na ustreznih partnerjih in kontih. Tako obdelan dokument, podpisan in opremljen z žigom, se vrne začetniku kompenzacije. Vsak udeleženec v verigi priloži seznam obveznosti, ki jih plačuje v kompenzaciji. V seznamu so navedene številke dobaviteljevih faktur in zneski za posamezne fakture. Specifikacija je osnova za knjiženje na strani kupca in dobavitelja ter osnova za usklajenost med njima. Skupni znesek na seznamu pa je usklajen z zneskom na VK. Predlagatelj zbere vsa soglasja in jih podpisana posreduje vsem udeležencem v verigi, dokument pa predstavlja tudi osnovo za knjiženje.

2.2.3 Večstranski pobot

Večstranski pobot finančniki nadomeščajo z izrazom multilateralna kompenzacija. Dolžnik, ki je v zamudi s plačilom, je dolžan neporavnano obveznost prijaviti v obvezni pobot le enkrat, in sicer le v tisti krog pobota pri Ajpesu, ki sledi datumu nastanka zamude pri poravnavi njegovih obveznosti (Ajpes 2011c).

Obveznost ali preostanek obveznosti, ki je dolžniku ni uspelo pobotati v obveznem pobotu pri Ajpes, je ta dolžan poravnati na druge načine, vključno z možnostjo ponovne prijave v prostovoljni večstranski pobot pri Ajpes ali pri katerem koli drugem upravljavcu sistema večstranskega pobota.

Slika 3: Večstranski pobot

Vir: Ajpes 2011b.

V večstranski pobot prijavijo obveznosti pravne osebe, ki so vpisane v Poslovni register Slovenije. V Poslovnem registru Slovenije so zbrani vsi registrirani gospodarski subjekti in javno dostopni podatki teh subjektov. Obstajata dve vrsti pobota:

- obvezni večstranski pobot (ZPreZP), ki velja od 16. 3. 2011;
- neobvezni (prostovoljni) večstranski pobot.

V preglednici 8 je prikazan urnik pobotov za leto 2011. Prikazani so datumi, od kdaj do kdaj so podjetja dolžna posredovati svoje neporavnane obveznosti v večstranski pobot. Zvezdica v preglednici 8 označuje zadnji dan prijave za navedeni mesec, in sicer do 13. ure (Ajpes 2011a).

Preglednica 8: E-pobot Ajpes – večstrankarski pobot medsebojnih obveznosti (urnik za leto 2011)

<i>Izvedba pobotanj</i>		<i>Sprejem prijav za pobotanje</i>	
<i>Zap. št. kroga</i>	<i>Mesec</i>	<i>Prvi dan sprejemanja prijav</i>	<i>Datum izvedbe pobota</i>
1	januar	29.12.2010	5.1.2011*
2	februar	26.1.2011	2.2.2011*
3	marec	23.2.2011	2.3.2011*
4	april	4.4.2011	15.4.2011*
5	maj	13.5.2011	20.5.2011*
6	junij	3.6.2011	10.6.2011*
7	julij	15.7.2011	22.7.2011*
8	avgust	12.8.2011	19.8.2011*
9	september	16.9.2011	23.9.2011*
10	oktober	14.10.2011	21.10.2011*
11	november	18.11.2011	25.11.2011*
12	december	16.12.2011	23.12.2011*

ZPreZP navaja vse podrobnosti pobota, tudi izjeme oziroma posebnosti, zaradi katerih obveznosti ni treba prijaviti. V večstranski pobot je prijavo dolžan vložiti tisti subjekt, ki ima zapadlo obveznost. Pogoj, da se pobot izvede je, da ima poslovni partner odprte tudi neporavnane terjatve do tujih udeležencev. Ajpes po končani obdelavi podatkov sporoči, katere obveznosti in terjatve so se pobotale. Na podoben način se je uveljavila tudi e-kompenzacija.

2.2.4 Plačilni nalog

Poravnava obveznosti s plačilnim nalogom je najbolj zaželena oblika poravnave obveznosti. Potovanje denarja od plačnika do izvajalca plačilnega prometa in nato do prejemnika se imenuje plačilni promet. Izvajalci plačilnega prometa so banke, poslovne banke, Banka Slovenije in tudi druge pravne osebe. Pravna ali fizična oseba ob registraciji podjetja odpre en ali več transakcijskih računov, prek katerih prejema ali nakazuje denarna sredstva. Ob odprtju transakcijskega računa uporabnik in banka podpišeta pogodbo, v kateri opredelita medsebojne obveznosti ter pravice. Nalogodajalec posreduje banki dokument v obliki pismenega naloga oziroma v obliki elektronskega plačilnega naloga. Nalog mora biti opremljen z vsemi zahtevanimi podatki, podpisati pa ga mora odgovorna oseba. Naziv nalogodajalca, številka transakcijskega računa nalogodajalca in seveda tudi številka transakcijskega računa prejemnika, naslov prejemnika, sklic odobritve, znesek ter valuta nakazila so osnovni elementi plačilnega naloga. Zakon o plačilnem prometu določa zgolj sestavine, ne pa tudi oblike plačilnega naloga. V primeru, da nalog ni pravilno izpolnjen, banka nalog zavrne. Zavrne ga tudi, če nalog ne zagotavlja kritja na transakcijskem računu. Kritje pomeni vsa razpoložljiva sredstva in odobreno negativno stanje na računu. Banka o zavrnitvi naloga nalogodajalca obvesti še isti dan.

Pogosto je mogoče v plačilnem prometu slišati izjave dobaviteljev, da s kompenzacijo ne morejo izplačati plač svojim zaposlenim. Za plačilo prispevkov, plač, davka, goriva ipd. vsaka pravna oseba potrebuje denar na transakcijskem računu. Za plačilo obveznosti prek transakcijskega računa se uporablja plačilni nalog. Plačilni nalog je lahko v papirni ali elektronski obliki in se uporablja za negotovinska plačila. Nalogodajalec izroči banki nalog, s katerim pooblasti banko, da v breme njegovega računa prenese sredstva v dobro prejemnika. Plačilni nalog se uporablja še za gotovinsko poslovanje v primeru dviga denarja s transakcijskega računa ali pologa denarja. Banka brez soglasja imetnika posega v breme transakcijskega računa samo na podlagi izvršljivega sklepa o prisilni izterjavi davčnega ali carinskega dolga ter na podlagi sodnega sklepa o izvršbi.

Interes podjetja je, da se čim več obveznosti pobota z eno od oblik kompenzacij. Obveznosti, ki se ne morejo poravnati v takšni obliki, se poravnava z denarnim nakazilom. Tako za nakazila veljajo določena pravila, ki pa na žalost dobaviteljev niso omenjena v pogodbi, ampak so posledica trenutnega plačilnega stanja na trgu. Del obveznosti, ki se v glavnini

nanaša na trgovsko blago, se plačuje z zamudo. Zamuda plačila je odvisna od več dejavnikov. Dobavitelju se najprej ponudijo vse možne oblike kompensacij, šele nato se lahko začnejo pogovori o neposredni odobritvi. Ob zamiku nakazil se samodejno postavi vprašanje stroškov oziroma obresti, ki jih zaradi zamude plačila pošljejo dobavitelji. Obresti so cena za nepravočasno plačane obveznosti oziroma kazen za zamudo. Zamudne obresti so opredeljene v Zakonu o predpisani obrestni meri. Zamudne obresti se obračunajo v primeru, ko v pogodbi ni opredeljena pogodbeni obrestna mera. Groba ocena je, da manjši dobavitelji ne pošiljajo obračuna obresti, saj običajno nimajo zaposlenih dovolj ljudi, ki bi se lahko uspešno kosala z usposobljenim kadrom, ki dnevno obvladuje problematiko s področja obresti. Če pa jih obračunajo in posredujejo, jih ne izterjajo. Za slednje je treba veliko truda, energije in časa, da veliko podjetje majhnemu poravnava obresti. Pri večjih dobaviteljih je v ozadju pogodba, v kateri so opredeljene obrestne mere, vendar se na obračunane obresti v samih finančnih pogajanjih odobrijo dodatni popusti. Ti so odvisni od obračunane obrestne mere na obračunu, od načina plačila (gotovinski dobavitelj ima večji popust) in od velikosti prometa dobavitelja.

Plačilne naloge za poravnavo vseh obveznosti podjetja pripravljajo v plačilnem prometu. Komercialisti in zaposleni v likvidaturi so zadolženi, da so vse obveznosti pravočasno in tudi pravilno knjižene. Pravočasno knjižene obveznosti so osnova, da so plačilni nalogi pripravljeni pravočasno in tudi osnova za pravilno načrtovanje denarnega toka. Računalniška tehnologija je zelo napredovala in omogoča precej avtomatizma, posledično je manj napak, ki so pri pripravi plačilnega naloga lahko tudi zelo neprijetne. Pri ročni pripravi naloga ni vseeno, ali je znesek nakazila 1.000 EUR ali pa 10.000 EUR. Ena od večjih neprijetnosti je tudi napaka pri vnosu transakcijskega računa. Na žalost se dogaja, da se nepravilno nakazani denar pridobi nazaj šele s tožbo. Zaradi finančnega planiranja in ugotavljanja vsakodnevnih odlivov se je postopoma izoblikoval tudi poseben program, v katerem so razvrščeni partnerji po določenih finančnih kriterijih. To so tisti partnerji, ki imajo poseben status pri poravnavanju obveznosti. Za takšno obdelavo podatkov je treba v ozadju programa oblikovati koledar bančnih delovnih dni oziroma izločiti dneve, ko plačilni promet v podjetju in v bankah ne deluje. V dobi računalniškega napredka se še vedno dogaja, da prispejo v podjetje fakture z valuto na soboto, nedeljo ali državni praznik.

V naboru dobaviteljev izbranega podjetja je izoblikovanih 9 različnih skupin. Za vsakega dobavitelja, ki je razvrščen v takšno skupino, se po specifičnih kriterijih pripravijo plačilni nalogi, pripravljeni za določen dan. Nabor dobaviteljev se opravi vsako jutro, to pa zato, da ne izostanejo plačila faktur, ki so bile knjižene prejšnji dan in imajo primerno zapadlost. Posamezna skupina se dopolnjuje z ročnim vnosom šifre dobavitelja. Zaradi vsakodnevnega dela in sistematičnega zbiranja podatkov so oblikovane naslednje skupine:

- Prevozniki, katerih fakture se plačujejo v 30 dneh od izstavitve.
- Prevozniki, katerih fakture se plačujejo v 60 dneh od izstavitve.
- Osnovna sredstva, ki se plačujejo v 30 dneh od izstavitve fakture.
- Špedicija.

- Blagovne fakture.
- Dobavitelji, ki imajo v pogodbi neto 90 dni.
- Dobavitelji, ki imajo v pogodbi neto 75 dni.
- Dobavitelji, ki imajo v pogodbi neto 120 dni.
- Dobavitelji, ki imajo v pogodbi neto 60, 75 in 90 dni.

Posamezna skupina za pripravo samodejnih plačilnih nalogov nastane v trenutku, ko se rešuje določena delovna težava. Pri vsakodnevnem delu in v stikih s poslovnimi partnerji lahko pride do ugotovitve, da je treba nujno rešiti vzroke določene neprijetnosti, ki se ponavlja. Priprava plačilnih nalogov s pomočjo nabora prepreči napake, ki lahko nastanejo zaradi človeške nepazljivosti. Z obdelavo nabora za posamezno skupino se računalniško oblikujejo plačilni nalogi. Pripravijo se samo za tiste dobaviteljeve fakture, ki niso rezervirane za MK ali VK oziroma za tiste postavke, ki niso rezervirane. Program zazna tudi dobropise in bremepise. Če dobropisi niso vključeni v eno od kompenzacij, program sam opozori na podrobnejši pregled odprtih postavk. Samodejna priprava naloga pomeni, da program sam oblikuje plačilni nalog. Iz odprtih postavk preslika:

- znesek;
- datum valute;
- sklic (številko dobaviteljeve fakture);
- konto, kjer je dokument knjižen, vezo in organizacijsko enoto;
- naziv in transakcijski račun nalogodajalca;
- naziv in transakcijski račun prejemnika;
- namen nakazila.

V trenutku, ko se oblikuje plačilni nalog, se naredi tudi rezervacija na dobaviteljevi fakturi, na odprtih postavkah, za znesek, ki je oblikovan na plačilnem nalogu. S pomočjo rezervacij se prepreči, da bi bila faktura npr. ob 8. uri plačana s plačilnim nalogom, ob 12. uri pa z VK. V primeru, da na oddelku VK prejmejo predlog za VK, faktura pa je rezervirana in je oblikovan plačilni nalog, se ta delno ali v celoti stornira. Pri tem je treba upoštevati pravilo, da lahko rezervacijo odpravi samo tista oseba, ki jo je vzpostavila. Ta varovalka v ozadju je oblikovana z namenom, da se preprečijo zlorabe. Znesek, ki je rezerviran v celoti, je na odprtih postavkah označen z zvezdico, delno rezervirani znesek pa s krogcem. Veliko je že zmeraj ročno pripravljenih nalogov, ki pa so pogosto razne socialne pomoči, davki, prispevki za mestna zemljišča in avansi.

Posebnost pri bremenitvi transakcijskega računa so plače. Na osnovi bančnih navodil v oddelku plač in s pomočjo informatikov oblikujejo posebno datoteko, v kateri so zbrani podatki za plače, prispevke in razne odtegljaje pri plačah. Dva dni pred plačilnim dnem se neposredno v bančni sistem uvozijo podatki, ki jih v banki pregledajo in potrjujejo njihovo verodostojnost. Na plačilni dan pa se prav tako uvozijo pripravljene plačilni nalogi. S takšno

pripravo podatkov je zelo olajšano delo v plačilnem prometu, istočasno pa je poskrbljeno tudi za varnost osebnih podatkov.

3 RAZVRŠČANJE KRATKOROČNIH OBVEZNOSTI PO KONTNEM NAČRTU

Kontni načrt ali kontni plan za gospodarske družbe zajema osnovna navodila za knjiženje poslovnih dogodkov in je hkrati osnova za kakovostno zbiranje podatkov. Podjetja ga morajo pri vodenju poslovnih knjig upoštevati, da lahko računovodske podatke in informacije spremljajo in proučujejo ter jih posreduje notranjim in zunanjim uporabnikom. Za takšno sistematično delo se zahteva poenoten pristop k urejanju in obdelavi podatkov o vseh gospodarskih kategorijah. Slovenski inštitut za revizijo, v okviru katerega deluje tudi strokovni svet, je pooblaščen strokovna organizacija, ki skrbi za poenoten pristop, ki je predpisan s kontnim okvirom. Kontni okvir je s svojo širino in globino osnova za oblikovanje kontnega načrta (Milost 2009, 114). S pomočjo kontnega okvira in kontnega načrta je omogočen način, da podjetje ob upoštevanju navodil lahko izpolni najrazličnejša zahtevana poročila, ki jih izdajo pooblaščen pravne osebe, pa tudi za potrebe vseh notranjih uporabnikov. Poročila zajemajo kumulativne podatke določenega konta ali skupine kontov, odvisno od zahtevanega poročila.

Zadnji popravek kontnega okvira je bil potrjen na seji strokovnega sveta Slovenskega inštituta za revizijo dne 4. 11. 2010. »S širino kontnega okvira in načrta razumemo pri nas uporabo desetih kontnih razredov, ki so označeni s številkami od 0 do 9.« (Milost 2009, 115)

Slovenski inštitut za revizijo v Ljubljani jih deli v naslednje razrede (Revizija.si 2011a):

- razred 0: dolgoročna sredstva;
- razred 1: kratkoročna sredstva, razen zalog in kratkoročne aktivne časovne razmejitve;
- razred 2: kratkoročne obveznosti (dolgovi) in kratkoročne pasivne časovne razmejitve;
- razred 3: zaloge surovin in materiala;
- razred 4: stroški;
- razred 5: uporaba tega razreda je prosta;
- razred 6: zaloge proizvodov, storitev, blaga in nekratkoročnih sredstev (skupine za odtujitev) za prodajo;
- razred 7: odhodki in prihodki;
- razred 8: poslovni izid;
- razred 9: kapital, dolgoročne obveznosti (dolgovi) in dolgoročne rezervacije.

Podatki se v navedene razrede uvrščajo glede na poslovne dogodke, v katere spadajo. Razred 0 je oblikovan za označevanje različnih statističnih informacij. Razredi 1, 2, 3, 4 in 5 so bilančni konti. Razreda 6 in 7 sta konta poslovnega izida, razred 8 predstavlja posebne konte, razred 9 pa je namenjen analitičnemu knjigovodstvu (Melavc in Milost 2003, 91).

Slovenski inštitut za revizijo je pooblaščen, da s svojim delom izpopolnjuje in oblikuje tudi Slovenske računovodske standarde (SRS). V letu 2002 so bili sprejeti novi SRS, določila letih pa mora podjetje upoštevati pri oblikovanju svojega kontnega plana. Razredi so nadalje

razčlenjeni s pomočjo sintetičnih in analitičnih kontov. Prvi mesti oziroma številki sta številki sintetičnega konta, naslednje pa analitičnih kontov.

Večja podjetja imajo v kontnih načrtih šestmestne številke kontov. V računovodstvu pomeni konto 120 kratkoročno terjatev do kupca, konto 220 kratkoročno obveznost do dobavitelja, konto 221 pa kratkoročno obveznost do dobavitelja v tujini. Naslednja tri mesta služijo podjetju za dodatna analitična zbiranja podatkov. V preglednici 9 je prikazan praktični primer analitičnih kontov v podjetju, vendar so zajeti samo najpogosteje uporabljeni konti za spremljanje kratkoročnih obveznosti dobaviteljev.

Preglednica 9: Konti kratkoročnih obveznosti do dobaviteljev

<i>Številka konta</i>	<i>Naziv konta</i>
220001	Kratkoročne obveznosti do dobaviteljev Slovenija - Podjetje v skupini
220003	Kratkoročne obveznosti do dobaviteljev Slovenija - Ostala podjetja
220004	Kratkoročne obveznosti do dobaviteljev - Fizične osebe
220021	Kratkoročne obveznosti do dobaviteljev za osnovna sredstva Slovenija - Podjetje v skupini
220023	Kratkoročne obveznosti do dobaviteljev za osnovna sredstva Slovenija - Ostala podjetja
220024	Kratkoročne obveznosti do dobaviteljev za osnovna sredstva Slovenija - Fizična oseba
221003	Kratkoročne obveznosti do dobaviteljev - Tujina

Vir: Merkur 2011f.

Na podoben način so razdelani tudi drugi analitični konti, ki so v takšni obliki razdelani predvsem zaradi notranjega poročanja podatkov. Konto 220001 se uporablja za knjiženje dobaviteljevih faktur podjetij v skupini.

4 PRIMERJALNA ANALIZA PLAČIL SLOVENSKIM DOBAVITELJEM

V obravnavanem podjetju so v računalniški sistem vneseni poslovni partnerji, s katerimi se je sodelovalo tako v preteklosti kot tudi danes, vsi pa so zavedeni s šestmestno številko. Pod isto šestmesečno identifikacijsko številko so zavedeni tudi poslovni dogodki, ki nastanejo v povezavi s partnerjem. Nekateri poslujejo samo kot kupci, drugi samo kot dobavitelji, tretji pa kot kupci in dobavitelji.

Do določenih zbirnih podatkov in podatkov, obdelanih v posebej naročenih obdelavah, imajo dostop le pooblašcene osebe. Nekateri partnerji poslovno sodelujejo s podjetjem kot kupci, drugi samo kot dobavitelji blaga, tretji pa se pojavljajo v vlogi kupca in dobavitelja. Informacije, koliko partnerjev sodeluje s podjetjem samo kot dobavitelj in koliko samo kot kupec, je mogoče pridobiti samo s posebno obdelavo, zato tega podatka ni navedenega. V nalogi so uporabljeni podatki, ki so dostopni vsem zaposlenim. Naziv dobavitelja zaradi varovanja podatkov ni viden, je pa vidna šestmestna identifikacijska številka. S pomočjo te številke je mogoče v vsakem trenutku preveriti točnost podatkov, ki so prikazani v analizi.

Za potrebe revizijskega nadzora je bila v letu 2010 narejena posebna obdelava dobaviteljev. Vsi zabeleženi dobavitelji so dosegli promet, ki je bil višji od 200.000 EUR. Med temi je bilo naključno izbranih 30 slovenskih dobaviteljev. Čeprav so v osnovni tabeli prikazani vsi dobavitelji, tako slovenski kot tuji, bo omejitev v analizi le na podatke slovenskih dobaviteljev. Zato so bili v nadaljevanju izločeni vsi dobavitelji, ki pod oznako države nimajo oznake 705. Oznaka 705 namreč velja le za slovenske dobavitelje.

V preglednici 10 je prikazan opis Rf - procesov. Pri knjiženju katerega koli dokumenta, ki je v nadaljevanju predmet računovodskega ali finančnega dela, je obvezen podatek vnosa Rf - proces, na odprtih postavkah pa se odraža kot VD. V preglednici 11 so navedeni RF - procesi, ki so tudi predmet analize.

Preglednica 10: Opis Rf - procesov

<i>Opis</i>	<i>Rf - proces</i>	<i>VD</i>
Medsebojna kompenzacija	647/01	47
Verižna kompenzacija	647/02	47
Multilateralna kompenzacija	647/04	47
Plačilni nalog	644/02	44

Vir: Merkur 2000.

4.1 Analiza plačil kratkoročnih obveznosti za leto 2008

V preglednici 11 so prikazana vsa plačila v letu 2008 za 30 naključno izbranih dobaviteljev. Nominalni znesek vseh poravnanih obveznosti je 20.332.401 EUR. Ta podatek sam po sebi ne

pomeni veliko. Pri tem manjka predvsem podatek o tem, koliko poravnanih obveznosti v letu 2008 se nanaša na neporavnane obveznosti iz leta 2007 in koliko plačil se nanaša na dobaviteljeve fakture, ki so bile izdane v letu 2008.

Preglednica 11: Pregled vseh plačil v letu 2008

<i>Par.</i>	<i>Vsa plačila 2008</i>	<i>647/01</i>	<i>647/02</i>	<i>647/04</i>	<i>644/02</i>
294239	1.637.007	173.961	1.463.046		
214201	0	0	0	0	0
299907	1.915.481	1.235.790	112.245	247.726	319.720
224186	667.831	275.730	347.701	44.400	
531370	0	0	0	0	0
716362	1.039.800	6.461	242.070	229.836	561.432
201389	1.413.217	107.677	1.305.540		
397313	1.032.320	344.353	130.265	61.245	496.456
233752	1.230.119	426.827	173.494	74.679	555.119
209266	37.541	37.541			
499230	994.498	540.559	413.343		40.597
213867	967.300	178.775	770.525	18.000	
182881	889.764				889.764
297718	1.161.653	50.668	612.661	50.711	447.613
259565	938.436	123.135	700.714	37.248	77.339
212593	180.435	32.945	147.490		
201095	841.898	496.545	345.353		
392320	394.840	141.926	252.914		
684070	859.300	5.028		14.500	839.772
594097	554.639	57.376	130.663	42.709	323.890
217374	550.899	130.141	20.671		400.088
609884	565.060	5.040	96.369	188.888	274.763
773137	446.301	141.535	186.452		118.314
655681	9.989	9.433			556
546441	384.105	9.033	76.666	883	297.523
543182	390.204	119.850	114.618		155.736
300840	312.448	30.464	2.736		279.248
454842	407.034	2.665	7.689	39.353	357.327
251891	353.701	56.392	47.608		249.701
329083	156.582	1.171	18.275	8.179	128.957
	20.332.399	4.741.021	7.719.107	1.058.356	6.813.915

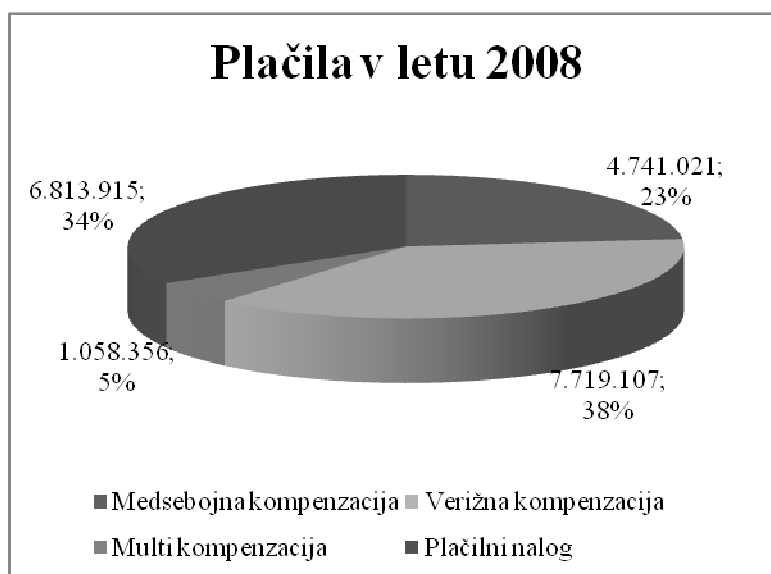
V analizi je proučevan promet vseh plačil v letu 2008, kar pomeni debetno stran kontne kartice dobavitelja. Ta sicer ni enaka kreditni, ki prikazuje promet dobaviteljevih faktur v navedenem letu. V preglednici 12 so prikazani strnjeni podatki vseh nakazil v letu 2008.

Preglednica 12: Strnjena oblika plačil v letu 2008

<i>Vrsta kompenzacije</i>	<i>Leto 2008</i>
Medsebojna kompenzacija	4.741.021
Verižna kompenzacija	7.719.107
Multi kompenzacija	1.058.356
Plačilni nalog	6.813.915
Skupaj	20.332.399

V nominalnem znesku so na prvem mestu VK v znesku 7.719.107 EUR, sledijo plačilni nalogi v znesku 6.813.915 EUR in šele na tretjem so MK.

Boljšo predstavo o navedem daje slika 4, saj je 38 odstotkov vseh obveznosti poravnanih z VK. Za VK velja, da se nekatere verige ponavljajo iz meseca v mesec, kar pomeni, da v to delo ni vložena veliko truda, ampak delo zahteva predvsem doslednost, natančnost in vestnost. Za nove verige pa je treba veliko truda, informacij in iznajdljivosti, včasih pa tudi sreče.

Slika 4: Prikaz plačil v letu 2008, v %

Na drugem mestu v letu 2008 so plačilni nalogi, in sicer s 34 odstotki. Očitno je v sklopu 30 izbranih dobaviteljev več takšnih, ki prodajajo tržno zanimivo blago, saj je to eden od razlogov, da se obveznosti poravnajo v denarni obliki. Takšen status imajo tudi generalni uvozniki trgovskega blaga, s katerimi pa ni možna niti MK niti VK. V multi kompenzacijo

generalni uvozniki ne prijavljajo svojih obveznosti, ker nimajo obveznosti do slovenskih partnerjev.

MK so šele na tretjem mestu. Od leta 2005 dalje je oblikovano veliko tabel in raziskav pri tistih partnerjih, za katere velja možnost, da se jih pridobi tudi kot potencialne kupce. Komerčialisti v nabavi in prodaji so zadolženi za izdelavo natančne analize dejavnosti dobaviteljev z namenom, da tem novim potencialnim kupcem prodajo blago. Zaradi vloženega truda je bilo realno pričakovati večji odstotek MK, ki pri naključno izbranih partnerjih ni prinesel posebnega rezultata.

Multi kompenzacija predstavlja samo 5 odstotkov. V letu 2008 so se podjetja še prostovoljno vključevala v vsestranski pobot. Vendar pa je očitno, da prostovoljnih udeležencev v pobotu ni bilo veliko. Kazali so se že tudi prvi znaki pomanjkanja gotovine na trgu, tudi stroški vsestranskega pobota niso zanemarljivi, zato večstranski pobot pri poravnavanju obveznosti ni prišel toliko do izraza.

4.2 Analiza plačil kratkoročnih obveznosti za leto 2009

V letu 2009 je bilo v primerjavi z letom 2008 poravnano za 813.724 EUR oziroma 4 odstotke več obveznosti. Za le 30 poslovnih partnerjev je to kar lepa številka. To lahko pomeni naslednje:

- V letu 2008 niso bile poravnane vse obveznosti do dobaviteljev, kar se je posledično odrazilo v letu 2009. Obveznosti, ki so konec leta 2008 ostale odprte, so se poravnale v začetku leta 2009. To je tudi ena od možnosti, da je bil v letu 2009 znesek plačil večji.
- Obstaja možnost, da je bil promet v letu 2009, predvsem v prvi polovici leta, večji. Pri večjem obsegu nabave se povečajo tudi plačila.
- Dobavitelji čutijo nemir na slovenskem trgu, zato zahtevajo plačila takoj oziroma na dogovorjeni rok, brez zamud.

V letu 2009 je svojo delovno obveznost odlično opravilo osebje v oddelku VK, kar je razvidno iz podatkov na sliki 5. Znesek se je namreč nominalno oziroma realno povečal. V tem obdobju so se pojavila tudi že prva namigovanja, da poslovanje v podjetju ni najbolj zgledno. To je tudi ena od možnosti, zakaj se je zapiranje z VK povečevalo. Dobavitelji se namreč tudi sami trudijo in po svojih močeh pomagajo z iskanjem VK.

Plačilo s plačilnimi nalogi je na drugem mestu. Pritiski za plačilo v denarni obliki se dogajajo iz dneva v dan. Tudi komerčialisti utemeljujejo svoja posredovanja s pojasnili, da dobavitelji pred novimi dobavami želijo dobiti plačilo za že dostavljeno blago. V trenutku, ko dobavitelj noče posredovati blaga kupcu, blago pa je iskano v trgovinah, je takšen argument tudi razumljiv. V preglednici 13 je prikazano poplačilo obveznosti za 30 dobaviteljev v letu 2009.

Preglednica 13: Pregled vseh plačil v letu 2009

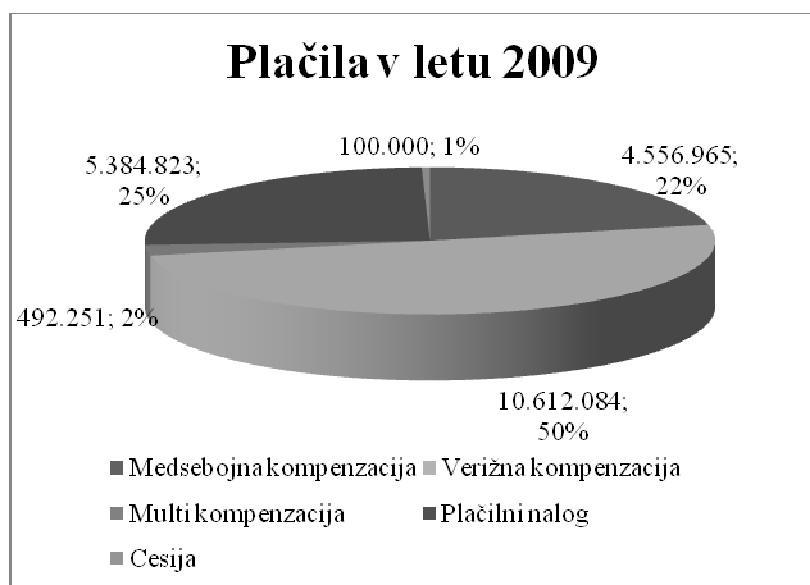
<i>Par.</i>	<i>Vsa plačila 2009</i>	<i>647/01</i>	<i>647/02</i>	<i>647/04</i>	<i>644/02</i>
294239	1.663.608	186.469	1.477.139		
214201	1.335.473	18.120	1.312.353	5.000	
299907	1.379.309	534.498	711.412	133.399	
224186	1.749.721	455.893	1.193.828		100.000
531370	1.235.300	1.162.743	72.557		
716362	842.475	4.407	184.798	32.266	621.004
201389	1.072.097	117.316	954.781		
397313	1.009.531	191.201	71.292	35.075	711.963
233752	1.050.733	328.794	36.262		685.677
209266	756.288	4.730	392.104		359.455
499230	850.201	677.567	150.017		22.617
213867	775.861	77.564	644.251	54.046	
182881	656.969	2.400			654.569
297718	613.418	27.534	523.783	16.940	45.161
259565	869.012	54.189	767.388	17.726	29.709
212593	350.550	70.613	279.938		
201095	561.771	95.411	423.839	42.521	
392320	528.453	104.274	424.179		
684070	509.008	111	487	567	507.842
594097	430.904	47.631	115.680	8.217	259.376
217374	459.351	210.542	42.001		206.808
609884	437.971	8.063	334.186	95.722	
773137	247.598	76.129	171.469		
655681	369.281	5.463			363.818
546441	319.887	32.371	114.882	8.873	163.760
543182	306.257	13.092	113.350	1.853	177.962
300840	267.698	29.966	1.368	40.046	196.317
554842	247.129	16.683	69.728		160.718
251891	170.279	1.770	18.402		150.107
329083	79.994	1.424	10.610		67.960
	21.146.123	4.556.965	10.612.084	492.251	5.484.823

Iz analize za leto 2009 je mogoče ugotoviti, da je plačanih obveznosti s kompenzacijami kar 74 odstotkov vseh obveznosti. Osnova za knjiženje katerekoli kompenzacije je soglasje vseh udeležencev, zato je nesporno, da je obstajal velik interes vseh, da se postavke v takšni obliki tudi zaprejo. V preglednici 14 so prikazani zneski vseh plačil v analiziranem letu.

Preglednica 14: Strnjena oblika plačil v letu 2009

Vrsta kompenzacije	Leto 2009
Medsebojna kompenzacija	4.556.965
Verižna kompenzacija	10.612.084
Multi kompenzacija	492.251
Plačilni nalog	5.384.823
Cesija	100.000
Skupaj	21.146.123

V letu 2009 je bila knjižena tudi cesija, ki se je nanašala na pogodbene partnerje. Cesija je pravni posel, s katerim odstopnik (cedent - stari upnik) prenese svojo terjatev na prevzemnika (cesionar - novi upnik) brez sodelovanja odstopljenega dolžnika, s čemer pride do spremembe stranke obligacijskega razmerja na upnikovi strani (Gospodarska zbornica Slovenije, 2010). Znesek cesije 100.000 EUR je bil poravnán s plačilnim nalogom. Cesija je predstavljala samo odstotek vseh plačil, poravnana je bila v denarni obliki, zato je ta izjema v tabeli priključena plačilnim nalogom, v sliki 5 pa jo kot izjema vseeno prikazana.

Slika 5: Prikaz plačil v letu 2009, v %

4.3 Analiza plačil kratkoročnih obveznosti za leto 2010

V preglednici 15 so prikazane poravnane obveznosti za 30 izbranih partnerjev, vendar pa se veliko odstopanje v letu 2010 kaže že pri samem nominalnem podatku.

Preglednica 15: Pregled vseh plačil v letu 2010

<i>Part.</i>	<i>Vsa plačila leto 2010</i>	<i>647/01</i>	<i>647/02</i>	<i>647/04</i>	<i>644/02</i>
294239	1.087.410	113.780	806.836	1.618	165.176
214201	229.906	138	229.768		
299907	794.329	414.420	248.464	1.285	130.160
224186	2.191	2.191			
531370	23.818	23.818			
716362	808.211	6.740	273.837	7.456	520.178
201389	971.996	84.614	715.425		171.957
397313	886.833	161.933	216.345	220.334	288.220
233752	646.055	213.016	76.467		356.573
209266	383.693	4.802	139.925		238.966
499230	641.450	555.488	24.664		61.298
213867	525.503	24.955	420.715	59.854	19.979
182881	239.013		21.767	114.410	102.835
297718	545.091	62.753	443.238	29.030	10.071
259565	495.215	65.817	403.032		26.366
212593	524.461	31.211	188.677		304.572
201095	396.598	84.893	263.317		48.388
392320	289.268	50.760	220.723		17.785
684070	203.003	272			202.731
594097	438.893	87.593	66.213	176.756	108.331
217374	447.298	147.733	923		298.642
609884	265.031	59.624	162.020	22.479	20.907
773137	177.392	39.655	137.737		
655681	23.919	5.759			18.159
546441	343.898	114.301	109.649		119.949
543182	211.815	20.767	104.221	50.920	35.906
300840	211.160	9.991	51.358	134.414	15.397
554842	131.843	16.801	112.240		2.802
251891	161.535	530	51.875		109.130
329083	183.687	2.965	65.471	110.000	5.251
	12.290.515	2.407.320	5.554.909	928.555	3.399.731

Vseh plačil je bilo le 12.290.515 EUR, kar je v primerjavi z letom 2009, ko je bilo teh nakazil za 21.146.123 EUR, zelo opazna razlika. V Sloveniji je kriza že kazala močan vpliv, stanje v obravnavanem podjetju pa se je iz meseca v mesec poslabševalo. Datum 3. november 2010 je bil za podjetje prelomni datum. Objavljena je bila namreč prisilna poravnava, zaradi česar so se spremenili tudi pogoji plačevanja. Vse odprte obveznosti do vključno 2. 11. 2010 so se prenesle na novo odprte konte prisilne poravnave, ki so se zaradi tega postopka oblikovali v

kontnem načrtu podjetja. S 3. 11. 2010 je bilo ustavljeno plačevanje s plačilnimi nalogi in tudi zapiranje obveznosti ter terjatev z MK in VK. Do prihoda prisilnega upravitelja ni bila knjižena nobena kompenzacija, banke so namreč zavrile vse poslane plačilne naloge.

Nominalna vrednost vseh plačil v letu 2010 je bila torej bistveno manjša v primerjavi z vrednostjo v letu 2009. Gotovine je primanjkovalo že celo leto, razmere so se iz meseca v mesec poslabševale. Posledica pomanjkanja gotovine je bila vidna tudi v trgovinah in skladiščih, saj so bile trgovske police prazne, zaloge v skladiščih pa so se zmanjševale. Dobavitelji zaradi medijsko odmevnih člankov niso več zaupali podjetju in niso dobavljali blaga, zaradi česar je bilo dolgoletno delo skorajda prekinjeno, uničeno in poteptano.

Preglednica 16: Strnjena oblika plačil v letu 2010

<i>Vrsta kompenzacije</i>	<i>Leto 2010</i>
Medsebojna kompenzacija	2.407.320
Verižna kompenzacija	5.554.909
Multi kompenzacija	928.555
Plačilni nalog	3.399.731
Skupaj	12.290.515

Vsi ti dogodki na sliki 6 niso opazni. Slika prikazuje porazdeljena plačila v letu 2010. Zaposleni v oddelku verižnih kompenzacij so delali v izredno težkih pogojih. V začetku leta 2010 so skušali čim več obveznosti pokriti z VK. Svojo nalogo so opravili dobro, saj je bilo v sicer zelo težkih pogojih kar 45 odstotkov vseh plačanih obveznosti, kljub izredno pomanjkljivim informacijam, poravnano v obliki VK. Z vidika deležev je bilo plačevanje z VK res slabše kot v letu 2009, vendar glede na težak položaj predstavlja odličen rezultat.

Slika 6: Prikaz plačil v letu 2010, v %

V drugi polovici leta 2010 ni bilo denarja na transakcijskem računu. Skrbno in preiščeno so se zbirala sredstva za plače in davke, denarja za dobavitelje pa je primanjkovalo oziroma ga je pogosto zmanjkalo. Zaradi spoznanja, da ni nobene možnosti, da podjetje pride iz krize, je bil najprej objavljen postopek o insolventnosti podjetja, kar pomeni, da podjetje ni bilo več sposobno poravnati svojih obveznosti.

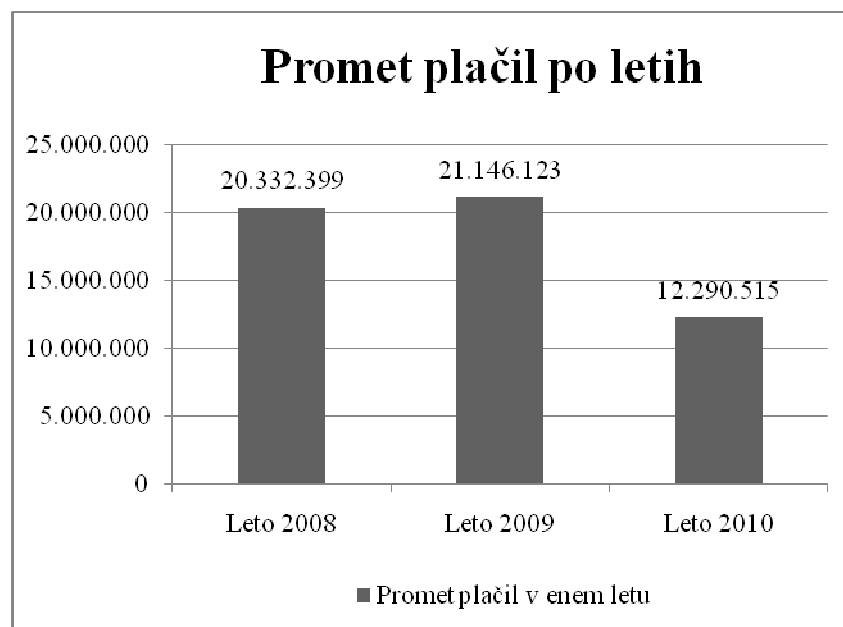
4.4 Pregled plačil po letih

Vsa plačila v letu 2009 so v nominalnem znesku naraščala v primerjavi z letom 2008. V ozadju je bil kljub prvim kazalcem krize viden tudi velik trud tako kupcev kot tudi prodajalcev, da s skupnimi močmi premagajo težave. Nekateri majhni dobavitelji so se že zelo trudili za svoj prostor na trgu tako, da so kljub medijskim opozorilom tvegali in podjetju dostavljali naročeno blago. Marsikdo od manjših in srednjih dobaviteljev namreč nima lastne trgovine, kjer bil lahko tržil svoje blago, zato je bil prisiljen tvegati in še naprej dostavljati blago velikemu trgovcu. Pri neposrednih uvoznikih je bila zgodba malce drugačna. Zaradi tržno zanimivega blaga imajo namreč le-ti močna pogajalska izhodišča, da izterjajo gotovino. S pritiski na komercialiste in s telefonskimi klici v oddelek plačilnega prometa argumentirano zahtevajo denarna plačila. Pooblaščen uvozniki navadno s tujimi dobavitelji poslujejo s pomočjo avansnih nakazil, kar pomeni, da celotno dobavo blaga plačajo vnaprej ali jo plačajo le delno. Tudi avtoprevozniki trgovskega blaga so tisti, ki v glavnini prejemajo denarna plačila. Pri tej skupini partnerjev MK večinoma niso bile možne. Obveznosti avtoprevoznikov so večinoma obveznosti do bank in lizinških hiš, saj odplačujejo kredite za tovornjake, stroške za gorivo, plače in druge obveznosti do države. Lizinških obrokov, plač, goriva in DDV pa po slovenski zakonodaji ni mogoče kompenzirati. Vendar pa analiza kaže, da so se pri 30 naključno izbranih dobaviteljih plačila s plačilnimi nalogi nominalno zmanjšala, in sicer za 1.928.092 EUR .

Še v začetku leta 2010 je tlelo upanje, da je kriza v glavnem premagana. V podjetju so sicer pričakovali predčasne upokojitve zaposlenih, kar ni bila več nobena skrivnost. Stroški plač so bili preveliki, zato je podjetje iskalo primerne rešitve s pomočjo kadrovskih analiz. Prvi pokazatelj, da kriza ni končana, so vedno stiki z bankami. Slednje namreč niso več pripravljene sklepati pogodb za nove kredite, denarja za poplačilo dobaviteljev pa zato vedno zmanjkuje. Poleg medijskih objav in najrazličnejših informacij, ki so napovedovale nepravilnosti, se je kasneje izkazalo, da je bilo teh nepravilnosti veliko. Banke niso reprogramirale kreditov, podjetje ni imelo obratnih sredstev, zato so dobavitelji eden za drugim ustavljali dobave blaga. Obravnavanemu podjetju so nekatera slovenska podjetja blago sicer še dobavljala, vendar so bili njihovi pritiski izredno veliki, zahtevali so namreč plačilo dostavljenega blaga v naprej in v obliki avansnega plačila. Dobavitelji torej niso prejeli plačil, posledično pa niso dostavljali trgovskega blaga, police v trgovinah so ostajale prazne in krog je bil zaključen.

Vse to dogajanje se odraža v sliki 7. V letu 2010 se je znesek nakazil pri 30 naključno izbranih dobaviteljih zmanjšal za 8.855.608 EUR. To pa ne pomeni, da ni knjiženih obveznosti, te so pravilno knjižene, vendar se poravnava z velikim zamikom. Zamik plačil se iz meseca v mesec podaljšuje. Obveznosti se zapirajo z MK in VK z velikim zamikom, v plačilnem prometu pa je prišlo do reorganizacije. Postopek samodejne obdelave podatkov namreč omogoča zamik plačil za določeno obdobje. Obveznosti do prevoznikov, ki imajo valuto 60 dni, so se začele zaradi pomanjkanja denarja poravnati v 90 dneh, dobaviteljem trgovskega blaga z valuto 60 dni v 120 dneh, tistim z valutnim rokom 120 dni pa v 130 dneh. Ti zamiki so se podaljševali, vse dokler ni bila objavljena insolventnost podjetja in kasneje prisilna poravnava podjetja. Veliko obveznosti do dobaviteljev je ostalo neporavnanih.

Te obveznosti so nato v podjetju preknjižili na konte prisilne poravnave, kar pomeni, da bodo najverjetneje poravnane z delnim zamikom v obdobju petih let.

Slika 7: Promet plačil v treh letih

Koliko obveznosti do 30 naključno izbranih slovenskih dobaviteljev je bilo preneseno na konte prisilne poravnave, iz prikazanih podatkov v nalogi ni mogoče ugotoviti, poleg tega je bil namen le-te zgolj analiza plačil in ne analiza obveznosti.

5 SKLEP

Človeške dejavnosti so že v začetkih zgodovinskega razvoja posameznike privedle do spoznanja, da je treba dogodke na nek način tudi zabeležiti. Prvi zapisi so se pojavili v obliki klinopisov, glinenih plošč in pergamentnega papirja. Razvoj trgovine in obrti je bil osnova, da je človek postopoma odkrival dvostavno knjigovodstvo, na katerem temelji današnje knjiženje. Slovenija je leta 1991 na osnovi referendumске volje zamenjala socialistično ureditev s sodobno tržno ureditvijo. Ljudje so potrebovali kar nekaj časa, da so stare zakone in predpise zamenjali z novimi. Leta 1993 so v veljavo stopili Slovenski računovodski standardi (SRS), ki jih še vedno sprotno dopolnjujejo oziroma nadgrajujejo.

Osnova za knjiženja so SRS in kontni plan, ki računovodskim ter finančnim delavcem pomagajo, da pravilno in skladno z zakonskimi predpisi knjižijo, spremljajo, analizirajo ter poročajo o vseh dogodkih, ki so jih dolžni zavesti v poslovne knjige. Ena izmed osnovnih oblik poročanja je BS, ki prikazuje sredstva in njihove vire navadno na zadnji dan v letu, tj. 31. 12., možna pa so tudi mesečna, četrletna in polletna poročila. BS je eden najosnovnejših dokumentov za uporabnike znotraj podjetja in za širšo javnost.

Za svojo dejavnost podjetje potrebuje sredstva. Kam bo sredstva usmerilo in na kakšen način bo ravnalo z njimi, je stvar preišljenih odločitev. Financiranje obveznosti z lastniškim kapitalom ali dolžniškim kapitalom je predmet finančnega odločanja in ena najpomembnejših ter odgovornih nalog vsakega finančnika, saj nepravilne odločitve lahko privedejo do insolventnosti, kasneje do prisilne poravnave, na koncu pa tudi do stečaja. Tudi poravnavanje obveznosti je ena izmed nalog, ki jo je treba obvladovati zelo načrtovano. Prav zato so bila v nalogi analizirana plačila 30 slovenskih dobaviteljev, in sicer v letih 2008, 2009 in 2010.

Največ obveznosti v letu 2010 je poravnanih z verižnimi kompenzacijami. Tako se je glasila prva trditev v diplomski nalogi. To je na podlagi analize mogoče tudi potrditi. Znesek 5.554.909 EUR je v primerjavi z MK, ki predstavljajo 2.407.320 EUR, 928.555 EUR multi kompenzacije in s plačilnimi nalogi s 3.399.731 EUR res največji. Analiza pokaže veliko odstopanje skupnega zneska vseh plačil v letu 2010, ki je manjši od zneska v letu 2009 in prav tako od leta 2008, kar je bilo zaradi vsesplošne situacije v Sloveniji in prav posebej težkega položaja v podjetju. V obravnavanem primeru tudi podatki, izraženi v odstotkih, kažejo, da je bilo v letu 2010 za 45 odstotkov vseh opravljenih plačil prav z VK, ne pokažejo pa slabega položaja podjetja v letu 2010. Nominalni podatek je pokazal velik odmik navzdol.

Druga predpostavka diplomske naloge je bila, da se delež nakazil s plačilnimi nalogi iz let 2008 in 2009 v letu 2010 še zmanjšuje. Analiza je pokazala, da je bilo v letu 2008 kar 34 odstotkov vseh obveznosti poravnanih s plačilnimi nalogi, v letu 2009 pa se je le-ta še dodatno znižal, in sicer na 26 odstotkov. Ob tem je treba upoštevati še odstotek vrednosti nakazil iz naslova cesije. V letu 2010 so plačila porasla na 28 odstotkov. Uvodoma zapisana predpostavka se je izkazala za nepravilno, saj je bila v letu 2010 zaznana rast, in sicer iz 26 na

28 odstotkov. Podatki, izraženi v odstotkih, pa prikazujejo delež nakazil s plačilnimi nalogi v primerjavi z vsemi poravnanimi obveznostmi znotraj vsakega leta posebej in ne nakažejo izrednega položaja podjetja v letu 2010, ki je bilo osnova za postavljeno hipotezo. V preglednici 17 so vidni nominalni zneski plačilnih nalogov po letih. Nominalni podatki kažejo, da je bilo največ obveznosti poravnanih s plačilnimi nalogi v letu 2008, in sicer 6.813.915 EUR, v letu 2009 je znesek manjši za 1.429.092 EUR, v letu 2010 pa je znesek za polovico manjši v primerjavi z letom 2008. Nominalni zneski prikazujejo vsako leto manjši znesek plačil, ki so bila poravnana z denarjem prek transakcijskega računa. Tega podatki, izraženi v deležih, sicer ne pokažejo. Preglednica 17 prikazuje štiri možne načine poravnave obveznosti v treh letih.

Preglednica 17: Vsa plačila v treh letih

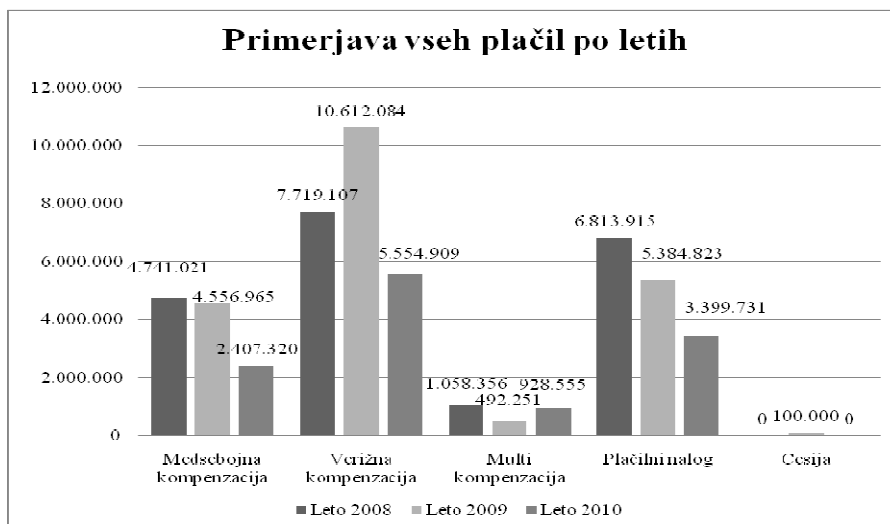
<i>Leto</i>	<i>MK</i>	<i>VK</i>	<i>MULTI</i>	<i>PL. Nalog</i>	<i>Cesija</i>
2008	4.741.021	7.719.107	1.058.356	6.813.915	0
2009	4.556.965	10.612.084	492.251	5.384.823	100.000
2010	2.407.320	5.554.909	928.555	3.399.731	0

Gotovine, namenjene za poravnavo obveznosti, je vsako leto manj. Vsi notranji viri financiranja v podjetju so izčrpani, zunanjih virov v obliki novega zadolževanja pa ni mogoče več dobiti. Niti slovenske niti tuje banke ne prevzamejo tveganja in ne spregledajo opozoril medijev. V ozadju poteka tudi močno medbančno posvetovanje, saj je bil vložek slovenskih bank v obravnavano podjetje tako velik, da je ukrepanje nujno. Pregled vseh plačanih obveznosti v odstotkih je prikazan v preglednici 18.

Preglednica 18: Vsa plačila v odstotkih

<i>Leto</i>	<i>MK</i>	<i>VK</i>	<i>MULTI</i>	<i>Pl. nalog</i>	<i>Cesija</i>
2008	23	38	5	34	0
2009	22	50	2	25	1
2010	20	45	7	28	0

Delež medsebojnih kompenzacij od leta 2008 naprej narašča. To je bila tretja predpostavka v dispoziciji diplomske naloge. Šele povezovanje določenih dogodkov za tri leta nazaj in analiza 30 dobaviteljev pokaže napačno napoved. Delež MK v letu 2008 je bil največji, kar 23-odstoten, v letu 2009 pa padel še za odstotek, in sicer na 22 odstotkov. V letu 2010 je dosegel 20-odstotni delež vseh plačil z MK. Delež MK je vsako leto manjši in ne večji, kar je pravo nasprotje zastavljene hipoteze. Tudi nominalni zneski se iz leta v leto znižujejo. Nalogo je mogoče zaključiti z ugotovitvijo, da je tolikšen delež MK premajhen oziroma trud komercialne ni prinesel pričakovanih rezultatov. Na sliki 8 so podatki iz preglednice 18 prikazani še grafično.

Slika 8: Primerjava vseh plačil po letih

Zanimivo bi bilo primerjati tudi podatke plačil za 30 naključno izbranih dobaviteljev v letu 2011 z že analiziranimi podatki, vendar ti še niso primerljivi, saj se vsi pridobljeni podatki nanašajo na obdobje enega leta. Leto 2011 prinaša novosti glede obvezne prijave obveznosti v multi kompenzacijo, kar je za podjetje pomoč pri plačevanju obveznosti. Za podjetje je izredno pomembno, da se čim več obveznosti poravnava z eno od oblik kompenzacij. Veliko napora je namreč treba vložiti v pridobivanje novih kupcev in tudi tistih, ki so zaradi slabo založenih polic odšli h konkurenci. Povrnitev zaupanja partnerjev je v naslednjem obdobju prioriteta naloga vseh zaposlenih. Ne samo dobra trgovska mreža, ampak tudi kakovostni izdelki na trgovskih policah, po konkurenčnih cenah, prijaznost ipd., so najosnovnejši razlogi, da se kupci kljub krizi vrnejo.

V juliju leta 2011 je obravnavano podjetje od sodišča prejelo sklep o potrditvi prisilne poravnave. Hkrati se že kažejo tudi prvi pozitivni rezultati pri sanaciji podjetja, ki bo trajala še pet let, ob pogoju, da bodo tudi vse prihodnje odločitve v podjetju pravilne. To pa je nova spodbuda in želja, da bo promet v podjetju počasi začel spet naraščati, s čimer se bodo okrepile tudi dejavnosti v plačilnem prometu in oddelku kompenzacij.

Kdaj plačati obveznosti in na kakšen način? Vsaka pogodbeno vezana stranka je dolžna obveznosti poravnati v pogodbeno dogovorjenem roku. Trenutno stanje v Sloveniji je sicer ravno nasprotno, vendar je nujno sprejeti takšne predpise, ki jih bodo pogodbene stranke spoštovale. Na kakšen način se obveznost poravnava, pa je največ odvisno od trenutnega položaja kupca. Najbolj ugodna poravnava obveznosti za kupca je plačilo v večstranskem pobotu. Naslednji korak je zapiranje obveznosti v MK in šele nato sledi VK. Vse oblike kompenzacij imajo torej prednost pred plačilnimi nalogi. S plačilnim nalogom se obveznosti poravnajo v trenutku, ko je obveznost treba poravnati zaradi pogodbenega roka in ni prav nobene možnosti več, da bi bila le-ta poravnana v obliki kompenzacije.

LITERATURA

- Čokelc, Stanko. 1994. *Bilanciranje premoženja in kapitala, poslovno - izidni, finančni in denarni tokovi*. Ljubljana: Zveza ljudskih univerz Slovenije.
- Melavc, Dane in Franko Milost. 2003. *Računovodstvo*. Koper: Fakulteta za management.
- Milost, Franko. 2009. *Osnove računovodstva*. Koper: Fakulteta za management.
- Šimunaci Boškin, Tamara, Dane Melavc in Franko Milost. 2005. *Računovodstvo*. Koper: Fakulteta za management Koper.
- Turk, Ivan in Dane Melavc. 1994. *Uvod v računovodstvo*. Kranj: Moderna organizacija.
- Turk, Ivan, Slavka Kavčič, Majda Kokotec Novak, Stanko Koželj in Marjan Odar. 2004. *Finančno računovodstvo*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.

VIRI

- Ajpes. 2011a. *E-pobot*. [Http://www.ajpes.si/Bonitetne_storitve/Vecstranski_pobot/Urnik](http://www.ajpes.si/Bonitetne_storitve/Vecstranski_pobot/Urnik) (15. 8. 2011).
- Ajpes. 2011b. *Pojasnila v zvezi z izvajanjem prostovoljnega večstranskega pobota*. [Http://www.ajpes.si/Bonitetne_storitve/Vecstranski_pobot/Prostovoljni/Splosno](http://www.ajpes.si/Bonitetne_storitve/Vecstranski_pobot/Prostovoljni/Splosno) (10. 8. 2011).
- Ajpes. 2011c. *Pojasnila v zvezi z izvajanjem obveznega večstranskega pobota*. http://www.ajpes.si/Bonitetne_storitve/Vecstranski_pobot/Obvezni/Splosno (2. 9. 2011)
- Merkur. 2000. *Priročnik za delo na RFIS-u za področje računovodstva*. Interno gradivo, Merkur.
- Merkur. 2011a. *Organizacijski predpis Merkur, d. d., Naklo, št: 2.06.006*. Interno gradivo, Merkur.
- Merkur. 2011b. *Organizacijski predpis Merkur, d. d., Naklo. 2011. št. 2.06.009*. Interno gradivo, Merkur.
- Merkur. 2011c. *Organizacijski predpis Merkur, d. d., Naklo. 2011. št. 3.06.017*. Interno gradivo, Merkur.
- Merkur. 2011d. *Pravilnik o organiziranosti Merkur, d. d., Naklo. 2011. št. 1.1.002*. Interno gradivo, Merkur.
- Merkur. 2011e. *Temeljnica št. 1104 – 0308201*. Interno gradivo, Merkur.
- Merkur. 2011f. *Kontni načrt Merkur d. d., Naklo*. Interno gradivo, Merkur.
- Merkur. 2011g. *Organizacijski predpis Merkur, d. d., Naklo, št. 2. 6.006*. Interno gradivo, Merkur.
- Obligacijski zakonik. *Uradni list RS*, št. 83/01.
- Revizija.si. 2011a. *Kontni okvir za gospodarske družbe*. [Http://www.si-revizija.si/dokumenti/srs/srs_2006/kontni_okviri/ko-gd-2010.pdf](http://www.si-revizija.si/dokumenti/srs/srs_2006/kontni_okviri/ko-gd-2010.pdf) (8. 8. 2011).
- Revizija.si. 2011b. *Kontni okvir za gospodarske družbe*. [Http://www.si-revizija.si/dokumenti/srs/srs_2006/kontni_okviri/ko-gd-2010.pdf](http://www.si-revizija.si/dokumenti/srs/srs_2006/kontni_okviri/ko-gd-2010.pdf) (2. 9. 2011).